

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁRSKA PRÁCA

Analýza a porovnanie vybraných slovenských a kórejských rozprávok

Analysis and comparison of selected Slovak and Korean fairytales

Gabriela Mokrá

Olomouc 2022

Vedúca práce: Petra Lee, MA

Prehlasujem, že som bakalársku prácu spracovala samostatne a uviedla všetky použité pramene a literatúru.

V Olomouci dňa:

.....

vlastnoručný podpis

Anotácia

Táto bakalárska práca sa zaoberá analýzou deja a kladných a záporných postáv vybraných slovenských a kórejských rozprávok. Snažím sa nájsť spoločné prvky vybraných príbehov pomocou vzájomného porovnávania. V prvej kapitole rozoberiem vznik a zápis slovenských a kórejských rozprávok a ich najčastejšie symboly. Následne analyzujem vybrané rozprávky pomocou metodológie V.J.Proppa a v záverečnej časti práce zhrniem svoje poznatky a výsledky porovnávania.

Názov práce: Analýza a porovnanie vybraných slovenských a kórejských rozprávok

Počet strán: 48

Počet znakov vrátane medzier: 80 803

Počet titulov použitej literatúry: 41

Počet príloh: 1

Kľúčové slová: rozprávky; Slovensko; Kórea; Proppova metodológia; kladné postavy; záporné postavy; symbolika; analýza; porovnanie

Annotation

This bachelor thesis deals with the analysis of content and positive and negative characters in selected Slovak and Korean fairy tales. I try to find the common elements of the selected stories by comparing them with each other. In the first chapter, I will discuss the origin and writing of Slovak and Korean fairy tales and their most common symbols. Secondly, I will analyse the selected fairy tales using the V.J.Propp methodology and in the final part of the work I will summarize my knowledge and the results of the comparison.

Thesis title: An analysis and comparison of selected Slovak and Korean fairytales

Number of pages: 48

Number of characters including spaces: 80 803

Number of titles of used literature: 41

Number of attachments: 1

Key words: fairytales; Slovakia; Korea; Propp's methodology; positive characters; negative characters; symbolism; analysis; comparison

Pod'akovanie

Rada by som pod'akovala vedúcej svojej bakalárskej práce, Petre Lee, MA, za cenné rady a odbornú pomoc pri spracovaní tejto práce.

Obsah

Úvod	7
1 Rozprávka	8
1.1 Vznik rozprávok	8
1.2 Vymedzenie pojmu rozprávka	9
1.3 Vznik a šírenie slovenských rozprávok	10
1.3.1. Rozprávka ako súčasť ľudovej slovesnosti	10
1.3.2 Prvý zápis rozprávok	11
1.3.3. Pavol Dobšinský	11
1.4 Symboly v slovenských rozprávkach	13
1.5 Vznik a šírenie kórejských rozprávok	14
1.5.1 Mytologické príbehy	14
1.5.2 Sölhwa	15
1.5.3 Zápis rozprávok	16
1.6 Symboly v kórejských rozprávkach	18
2 Analýza slovenských a kórejských rozprávok	20
2.1 Metodológia výberu rozprávok	20
2.2 Funkcie jednajúcich postáv	21
2.3 Funkcie postáv	25
2.4 Analýza slovenskej rozprávky Lomidrevo	26
2.4.1 Analýza kladných postáv	27
2.4.2 Analýza záporných postáv	27
2.5 Analýza kórejskej rozprávky O obrovi Agui-gwi	28
2.5.1 Analýza kladných postáv	29
2.5.2. Analýza záporných postáv	29
2.6 Analýza slovenskej rozprávky Hadogašpar	30
2.6.1 Analýza kladných postáv	30
2.6.2 Analýza záporných postáv	31
2.7 Analýza kórejskej rozprávky Kurong-dongdong, hadí mládenec	32
2.7.1 Analýza kladných postáv	33
2.7.2 Analýza záporných postáv	33
2.8 Analýza slovenskej rozprávky O troch holúbkoch	34
2.8.1 Analýza kladných postáv	34

2.8.2	Analýza záporných postáv	35
2.9	Analýza kórejskej rozprávky O Kchongččü a Pchatchčü	37
2.9.1	Analýza kladných postáv	37
2.9.2	Analýza záporných postáv	38
3	Porovnanie slovenských a kórejských rozprávok.....	39
3.1	Porovnanie rozprávok Lomidrevo a O obrovi Agui-gwi.....	39
3.2	Porovnanie rozprávok Hadogašpar a Kurong-dongdong, hadí mládenec	40
3.3	Porovnanie rozprávok O troch holúbkoch a O Kchongččü a Pchatchčü.....	41
	Záver	42
	Zoznam literatúry a prameňov	44
	Prílohy.....	48

Úvod

Rozprávka patrí k najstarším literárnym útvarom. Jej prvopočiatky siahajú až do obdobia 6 000 rokov pr.n.l.¹ Predpokladá sa, že vznikli na jednom území a ústnym podaním sa šírili ďalej po svete.² Z toho vyplýva, že mnoho rozprávok môžeme nájsť v kultúrach jednotlivých národov v rôznych obmenách.

Táto bakalárska práca ilustruje vyššie spomínané tvrdenie na príkladoch šiestich rozprávok; troch slovenských a troch kórejských. Príbehy sú analyzované vždy po dvojiciach, t.j. jedna slovenská verzia a k nej príslušná kórejská verzia. Slovo „verzia“ používam z toho dôvodu, pretože motívy dvojíc rozprávok sú rovnaké a deje sa v mnohých bodoch zhodujú. Metodológia výberu jednotlivých príbehov je bližšie špecifikovaná v samostatnom odstavci v druhej kapitole.

Cieľom práce je analyzovať vybrané slovenské a kórejské rozprávky podľa vzoru metodológie ruského folkloristu Vladimira Jakovleviča Proppa³ a určiť, ktoré dejové akcie sa vyskytujú v oboch verziách jednotlivých rozprávok. Práca je spracovaná metódou obsahovej analýzy a následnej komparácie. Ďalej sa zaoberám otázkou dobra a zla, t.j. aké typy kladných a záporných postáv sa vyskytujú v príbehoch a aké funkcie zastupujú. V závere sú zhrnuté výsledky výskumu a porovnávaní.

Na prepis kórejských názvov a mien je použitá česká vedecká transkripcia. Tieto názvy a vlastné mená sú písané kurzívou, takisto aj slovenské názvy publikácií. Preklady z cudzojazyčných textov sú v bakalárskej práci preložené do slovenčiny.

¹ DA SILVA, Sara Graça a Jamshid J. TEHRANI, 2016. Comparative phylogenetic analyses uncover the ancient roots of Indo-European folktales. *Royal Society Open Science* [online]. 3(1) [cit. 2022-11-20]. ISSN 2054-5703. Dostupné z: doi:10.1098/rsos.150645

² ibidem

³ Vladimír Jakovlevič Propp (1895-1970) bol ruský folklorista a filológ, autor štúdie *Morfológia rozprávky a iné štúdie*. Zdroj: Бочкарёва Л. И., Владимир Яковлевич Пропт и его любимое Липёво [online]. wolgadeutsche.ru, 2009, [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20121011062341/http://wolgadeutsche.ru/history/Botschkarjowa.html>

1 Rozprávka

Rozprávka je krátky epický útvar, ktorý tematicky čerpá z neskutočného, vymysleného sveta. Obsahuje obrazy čarovného sveta, ktorý je odlišný od toho skutočného. V detskej literatúre má neodmysliteľné zastúpenie.⁴ Rozprávky sa šírili ústnym podaním a neskôr ich zberatelia začali zapisovať. Mnoho dnešných rozprávok sa vyvinulo v dávnych časoch a dnes kolujú po svete v rôznych obmenách toho istého príbehu.

Aj keď sa rozprávky v každom kúte sveta od seba trochu líšia, predsa len sa nájde niekoľko spoločných črt, ktoré je možné považovať za charakteristické rysy tohto literárneho žánru. Jedná sa predovšetkým o výskyt rôznych magických aspektov - čarovných a nadprirodzených bytostí, ktoré sa od seba líšia v závislosti od zemepisného regiónu, alebo magických predmetov a vymysleného prostredia. Z rozprávok taktiež vyplýva morálne ponaučenie.⁵

1.1 Vznik rozprávok

Takmer všetky rozprávky, ktoré poznáme, môžeme nájsť naprieč storočiami v rôznych krajinách. Napríklad rozprávka *Popoluška*, príbeh o chudobnej polosirote, ktorá stratí črievičku na bále a nakoniec sa vydá za princa, pričom jej pomáha dobrá víla, sa objavuje vo väčšine európskych krajín. Predtým ju zapisovali grécki básnici ako fantastický príbeh o krásnej otrokyni *Rhodope*, ktorej sandál pristane pred kráľom a ten si ju vezme za ženu.⁶ Z ešte dávnejšieho obdobia pochádzajú prvé zmienky o tejto rozprávke vo forme veľmi starej hinduistickej legendy o dievčine, ktorá umrela, ale keď jej princ obul naspäť črievičku, tak ožila a vzala si princa za muža.⁷ Tento príklad dokazuje podobnosť niektorých rozprávok na celom svete. Ich formy nájdeme v rôznych krajinách a v iných časových obdobiach, pričom majú podobnosť, ktorá ukazuje, že všetky verzie rozprávok pochádzajú z rovnakého zdroja. Britský žurnalista John T. Bruce vo svojej knihe o pôvode rozprávok tvrdí, že všetky rozprávky majú pôvod v strednej Ázii, odkiaľ pochádzal kmeň Árijcov, čo je označenie, ktoré

⁴ FILAGOVÁ, Markéta, ONDRÁŠ, Miloš, HIRSCHNEROVÁ, Zuzana. *Čítanka pre 3. ročník ZŠ*. Bratislava: Poľana, 2011. ISBN 978-80-8116-010-3. s.35

⁵ ibidem s.36

⁶ BUNCE, John Thackray. *Fairy Tales, Their Origin and Meaning: With Some Account of Dwellers in Fairyland*. Macmillan, 1878. ISBN 978-1438506654. s.20-21

⁷ ibidem s. 20

pre seba používali indo-iránskych kmene.⁹ Túto teóriu podkladá faktom, že pozostatok najstaršej dochovanej rozprávky je písaný sanskrtom.¹⁰

1.2 Vymedzenie pojmu rozprávka

Pojem *rozprávka* prvýkrát použila francúzska barónka Madame d'Aulnoy¹¹ na konci 17. storočia. Podľa Zipesa (2001), s najväčšou pravdepodobnosťou vyrastala na počúvaní ústnych príbehov od svojej matky, tety, pestúanky a sluhov. Tieto ústne rozprávania použila ako inšpiráciu pre svoju vlastnú fikciu a jej tvorba podnietila francúzsku literárnu komunitu.¹² Vydala viacero zbierok. Jej prvá publikovaná rozprávka mala názov *Ostrov šťastia* a opisovala smutný príbeh muža, ktorý sa zaľúbi do bohyně na ostrove šťastia, no odmieta sa uspokojiť len s láskou. Jej príbehy však neboli vhodné pre deti, pretože boli príliš násilné, napr. rozprávka *Biela mačka*, v ktorej princ hľadá najkrajšiu ženu na svete. Biela mačka mu povie, že mu toto želanie dokáže splniť, ak jej odsekne hlavu. Princ sa zdráha, ale nakoniec tak učiní a biela mačka sa zmení na nádhernú princeznú.¹³

V rokoch 1697-1698 Madame d'Aulnoy vydala zbierku pod názvom *Les Contes des fées, I-III* a príbehy v nej nazvala *conte de fée*. Z tohto názvu vzniklo anglické pomenovanie *fairy tale*. Tento výraz sa dodnes využíva pre všeobecné označenie žánru rozprávka.¹⁴ Madame d'Aulnoy použila slovo „víla“ (vo francúzštine *la fée*), pretože vo väčšine jej príbehov vystupovala v nejakej forme víla. Neskôr sa tento výraz začal stotožňovať s akoukoľvek fantastickou rozprávkou s folklórnymi koreňmi, bez ohľadu na to, či sa v nej vyskytuje postava víly alebo nie.¹⁵

⁹ ibidem s. 9-14

¹⁰ SPEYER, J. S. *Studies about the Kathasaritsagara* (Wiesbaden: M. Sandig, 1968) s.3

¹¹ Madame d'Aulnoy (1652-1705) – francúzska autorka známa svojimi literárnymi rozprávkami, ktorých napísala 25. Zdroj: COMMIRE, Anne, 1999. *Women in World History: A Biographical Encyclopedia*. Michigan: Yorkin Publications. s. 626

¹² ZIPES, Jack. *The great fairy tale tradition: from Straparola and Basile to the Brothers Grimm: texts, criticism*. New York: W. W. Norton. 2001. ISBN 0-393-97636-X. s.10

¹³ SPIRIN, Gennady, Robert D. SAN SOUCI a . *The white cat*. New York: Orchard Books. ISBN 978-0-531-05809-1.

¹⁴ FLOOD, Alison. Pioneering fairytale author D'Aulnoy gets a rare English edition to herself. 2020. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2020/dec/21/pioneering-fairytale-author-daulnoy-gets-rare-english-edition-to-herself>. [cit. 8.3.2022]

¹⁵ ibidem

1.3 Vznik a šírenie slovenských rozprávok

Pôvod slovenských rozprávok je obtiažne preukázať. Ich korene siahajú do dávnych dôb. Neskôr boli motívy a témy ľudových príbehov prispôsobené vtedajším okolnostiam a situáciám a ich hrdinovia odrážali náтуру slovenského ľudu.¹⁶

Podľa jazykovedca a zberateľa ľudovej slovesnosti Antona Habovštiaka¹⁷ prevažná časť slovenských rozprávok pochádza z Indie. Do Európy sa tieto príbehy dostali buď priamo ústnym podaním, alebo prekladom rôznych zborníkov.¹⁸ Prvou písomne dochovanou rozprávkou na slovenskom území je rozprávka *O dvanástich mesiačikoch*, ktorá bola zapísaná v 14. storočí.¹⁹ Nejedná sa však o slovenskú rozprávku v pravom zmysle slova, nakoľko ju možno nájsť aj v českej, poľskej, či ruskej literatúre.

1.3.1. Rozprávka ako súčasť ľudovej slovesnosti

Rozprávka je súčasťou ľudovej slovesnosti. Pod tento pojem možno zahrnúť slovesné výtvory, ktoré sa dlhé roky vyskytujú v ústnej tradícii širokých ľudových vrstiev. V súvislosti s ľudovou slovesnosťou sa často používa termín folklór (z angl. *folk-lore* = vedomosti ľudu).²⁰ V dávnych časoch tvorila ľudová slovesnosť súčasť magických úkonov, obradov, ktorými si chcel človek nakloniť prírodné sily stelesnené v najrozličnejších božstvách. Takto vznikli zaklínania a zariekania.²¹ Ľudová slovesnosť sa šírila ústnym podaním a tradíciou. Nevznikli preto ani jedinečné texty jednotlivých diel. Ľudové slovesné prejavy existujú v podobe rôznych obmien. Každé dielo malo pôvodne svojho autora. Rozhodujúce však bolo, či kolektív jeho dielo prijal a neskôr sa ten istý kolektív zúčastňoval na jeho dotvorení vo variačnom procese.²² To znamená, že v každom kraji by sme našli trošku pozmenenú verziu akejkolvek rozprávky.

¹⁶ PÁCALOVÁ, Jana. *K prameňom slovenských rozprávok*. Bratislava: Ústav slovenskej literatúry SAV, 2007. s. 2.

¹⁷ Anton Habovštiak (1924-2004) bol slovenský jazykovedec, etnograf, spisovateľ, publicista, zberateľ ľudovej slovesnosti. Zaoberal sa dialektológiou slovenského jazyka a pracoval na medzinárodnom všeslovanskom jazykovom atlase. Zdroj: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/anton-habovstiak-27364>

¹⁸ HABOVŠTIK, Anton. *Slovenská rozprávka – výrazný fenomén ľudovej slovesnosti*. Studia Academica Slovaca 19, 1990 s. 98.

¹⁹ MINÁRIK, Jozef. *Stredoveká literatúra. Svetová, česká, slovenská*. Bratislava: SPN, 1980. str. 10-11

²⁰ ŠIMONOVÁ, Stanislava, 2016. Ľudová slovesnosť [online]. [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://blog.sme.sk/stanislavasimova/kultura/ludova-slovesnost>

²¹ *ibidem*

²² ŽILKA, Tibor, Viliam OBERT a Mária IVANOVÁ, 2012. *Teória literatúry pre gymnáziá a stredné školy: Učebnica pre SŠ*. 6. Bratislava: Poľana. ISBN 978-80-8116-014-1.

1.3.2 Prvý zápis rozprávok

V 40. rokoch 19. storočia vznikli na fare evanjelického kňaza Samuela Reussa²³ v Revúcej tri zväzky rukopisov, tzv. *Kódexy revúcke A, B, C*. Jedná sa o prvé pramene dokumentujúce systematický a koncepčný záujem o folklórnu slovesnosť na Slovensku. Predstavujú prvú ucelenú zbierku rozprávok. Obsahujú šesťdesiattri rozprávkových textov a iných folklórnych útvarov zapísaných v stredoslovenských nárečiach. Kódexy obsahujú prevažne čarovné rozprávky. Ku každému textu prináležia rozsiahle komentáre v nemčine a slovenčine, ktoré bližšie analyzujú jednotlivé rozprávky.²⁴

Genéza revúckych kódexov ani zrod myšlienky zapisovať slovenské rozprávky nie sú presne známe. K zbieraniu a analýze rozprávok viedlo Reussa presvedčenie vysvetľovať najstaršie obdobia dejín Slovákov na základe geologických, archeologických a etnografických artefaktov ako náhradu za nedostatok historických prameňov. Popri historickom aspekte, ktorý Reuss zbieraním folklóru sledoval, ho zaujímali národno-uvedomovacie ciele a taktiež vysoko hodnotil umeleckú hodnotu rozprávok.²⁵

Metodika práce pôvodcov *Kódexov revúckych* je neznáma. Je možné, že rozprávky zapisovali po počutí, pričom zápis štylizovali, no pravdepodobnejšie je, že ich zapisovali na základe vlastných spomienok. Ján Gallo uvádza, že mnoho z rozprávok, piesní, zvykov a obyčají zaznamenaných v kódexoch pochádza od Zuzany Jochmanovej, rodenej Simanovej, manželky miestneho učiteľa. Vďaka jej schopnosti pamätať si mnoho príbehov bolo možné zapísať veľké množstvo rozprávok.²⁶

1.3.3. Pavol Dobšinský

Pavol Dobšinský²⁷ je považovaný za najväčšieho zberateľa a zapisovateľa slovenských rozprávok. Za azda najväčší impulz vydať sa po ceste zbierania rozprávok sa dá považovať jeho trojročné pôsobenie na fare Samuela Reussa, kde pôsobil ako asistent. Neskôr spolu s A. H.

²³ Samuel Reiss (1783-1852) bol slovenský etnograf, historik, evanjelický kňaz. Zaoberal sa históriou Slovanov a cirkevnými dejinami. Autor národopisných štúdií, zberateľ ľudovej slovesnosti. Zdroj: https://zlatyfond.sme.sk/dielo/901/Vlcek_Dejiny-slovenskej-literatury/5

²⁴ PÁCALOVÁ, Jana. *K prameňom slovenských rozprávok*. Bratislava: Ústav slovenskej literatúry SAV, 2007. s. 1.

²⁵ ibidem s. 2-3

²⁶ GALLO, Ján: *Od rozprávok k národnej realite (Reussovci)*. In: *Literárne postavy Gemera*. Bratislava: Obzor, 1969, s. 79, pozn. pod čiarou č. 57

²⁷ Pavol Dobšinský (1828-1885) bol slovenský evanjelický kňaz, folklorista a zberateľ ľudovej slovesnosti. Zdroj: <https://zlatyfond.sme.sk/autor/40/Pavol-Dobsinsky#ixzz7NKEkdsUC> [cit. 8.3.2022]

Škultéty²⁸ zostavili a v rokoch 1858 až 1861 vydali súbor šesťdesiatich štyroch rozprávok pod názvom *Slovenské povesti*, ktorý čerpal prevažne z Reussových *Kódexov revúckych*.²⁹ Ako je zrejmé podľa názvu, v tej dobe povesti a rozprávky spadali do rovnakého literárneho žánru. Odlišovať sa začali až neskôr.

Jeho najznámejšie publikované dielo predstavuje súbor slovenských rozprávok pod názvom *Prostonárodné slovenské povesti (1880-1883)*. Jedná sa o ilustrovanú, rozsiahlu zbierku, vďaka ktorej sa slovenské rozprávky dostali do širšieho povedomia čitateľov. Jeho záujem na vyjdení tejto zbierky dokladá aj skutočnosť, že ju vydal vlastným nákladom. Okrem čarodejných a zvieracích rozprávok sú tu zastúpené miestne povesti a taktiež humoristické a novelistické rozprávania.³⁰ Toto dielo vychádza v rôznych vydaniach a prevedeniach dodnes. Výsledkom analýzy slovenských rozprávok je teoretická práca *Úvahy o slovenských povestiach (1871)*, syntetizujúca výsledky autorovho takmer tridsaťročného výskumu rozprávky.³¹

Dobšinský zasvätil celý svoj život zbieraniu, zapisovaniu a analýze rozprávok. Pri zápisoch sa snažil o čo najväčšiu autenticitu, a to tak, že pri každej rozprávke udával pôvodného rozprávača. Príbehy však prešli štylistickou korektúrou. Vzhľadom ku svojej povahe museli byť upravené tak, aby boli vhodné pre deti, ktoré počúvali rozprávky. Často totiž obsahovali násilné alebo sexuálne scény. Ako príklad spomeniem rozprávku *Traja psi*, kde sa dievča vydá za vlastného brata a následne ho zabije tým spôsobom, že mu do svadobného lôžka pribije ostré klince.³²

²⁸ August Horislav Škultéty (1819-1892) bol slovenský spisovateľ, riaditeľ gymnázia v Revúcej. Podieľal sa na zapisovaní slovenských rozprávok. Zdroj: <https://oskole.detiamy.sk/clanok/august-horislav-skultety>

²⁹BRTÁŇ, Rudo: *Pavel Emanuel Dobšinský (1828–1885)*. In: *Literárne postavy Gemera 2*, Bratislava: Obzor, 1971. str.160-170

³⁰ Zlatý fond SME. *Pavol Dobšinský*. Dostupné z: <https://zlatyfond.sme.sk/autor/40/Pavol-Dobsinsky#ixzz7NKEkdsUC> [cit. 8.3.2022]

³¹ ibidem

³² DARNTON, Robert, 2013. *Velký masakr koček a další epizody z francouzské kulturní historie*. Praha: Argo. Každodenní život. ISBN 978-80-257-0862-0. s.24

1.4 Symboly v slovenských rozprávkach

Folklórna rozprávka prebrala symboliku z ľudovej slovesnosti. Mnohé symboly však zanikli alebo zmenili svoju funkciu pod vplyvom reálnych skúseností ľudu. Medzi najčastejšie symboly podľa Pršovej (2015) patria postavy Slnka a Mesiaca znázorňujúce svetlo a tmú. Svit Mesiaca privádza hrdinov rozprávky aj do iného sveta. Častokrát tieto postavy fungujú ako sprievodcovia alebo poradcovia.³³

Ďalej môžeme nájsť symbol prútiku – v súvislosti s čarodejníkmi a čarodejnicami – ako znak prechodu z tmy ku svetlu. Prútiky ako nástroje, ktorými vykonávali svoju moc čarodejnice, boli dvojaké: čierne a zlaté. Zlatý prútik znamenal jas, lúče a blesky slnka, prípadne v spojení s mesiacom aj svit mesiaca. Preto zlaté prúty znázorňovali životodarnú moc zeme, svetla a tepla, zatiaľ čo čierne prútiky boli symbolom smrti, smútku a utrpenia.³⁴

Častým symbolom slovenských rozprávok je aj had. Ako symbol má dvojaký význam. Buď negatívny, kedy sa snaží uškodiť hrdinovi a stavať mu do cesty prekážky, alebo naopak, môže symbolizovať dobro, kedy pomáha hlavnému hrdinovi.³⁵ Príkladom pozitívneho vnímania hada je napríklad rozprávka *Had, mačička a psík*, kde chudobný chlapec Janko zachráni hada. Ten mu z vďačnosti daruje čarovný prsteň, pomocou ktorého dosiahol veľkého bohatstva. Veľakrát býva had symbolom trestu a odmeny³⁶, kedy sa záporná postava na konci príbehu premení na hada, alebo naopak, ako v prípade rozprávky *Had, mačička a psík*, kedy hrdina pomôže hadovi a ten mu z vďačnosti, že ho nezabil, ukáže poklady ukryté v zemi.³⁷

³³ PRŠOVÁ, Eva. *Druhý život folklórnych symbolov svetla a tmy v modernej slovenskej rozprávke*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. 2015. str.50

³⁴ ibidem s. 51

³⁵ ibidem s.52

³⁶ Tento motív môžeme nájsť napr. v rozprávke Traja zhavrenení bratia, kde ježibaba chce popraviť dievčinu, ale tesne predtým, než sa tak stane, priletia jej traja bratia premenení na havrany a povedia pravdu. Ježibaba premení na hada, ale skôr, než ujde, preseknú ju napoly. Zdroj: DOBŠINSKÝ, Pavol, 1958. *Prostonárodné slovenské povesti III*. Bratislava: SVKL - Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.

³⁷ DOBŠINSKÝ, Pavol, 1972. *Slovenské rozprávky*. Vyd. 2. Bratislava: Ml. letá. ISBN 66-091-83 s.35

1.5 Vznik a šírenie kórejských rozprávok

Pôvod kórejských rozprávok je nejasný, avšak predpokladá sa, že pochádzajú z čias, keď sa na polostrove usadili prví ľudia.³⁸ Odvíjajú sa od mytológie a súvisia s folklórnymi príbehmi. V dávnych dobách existovali útvary ľudovej slovesnosti, ktoré mali dej a fantazijné prvky, avšak neboli pomenované termínom „rozprávka“. Je teda ťažké rozlíšiť, ktoré konkrétne ľudové príbehy spadajú pod tento pojem.

1.5.1 Mytologické príbehy

Mýty a folklórne príbehy sa širili ústnym podaním. *„Mýtus o založení národa (kõngsuksinhwa), teraz zachovaný v písomnej podobe, bol založený na ústne prenášaných kmeňových mýtoch a následne revidovaný a upravený, keď kmeň vedený zakladateľom Tangunom prevzal moc za účelom sakralizácie novovzniknutej monarchie. Mýty a legendy boli čiastočne prepísané do čínskych znakov a zachované vo forme stél alebo kníh, ale väčšina sa medzi ľuďmi prenášala ústne, čo je tradícia, ktorá pretrváva dodnes.“*³⁹

Mýty sú v konečnom dôsledku príbehy o úspechu. Protagonista buď prejavuje svoje schopnosti a využíva ich k dosiahnutiu zlepšenia situácie pre ľudí, alebo zamedzuje nešťastiu; alebo buduje nové štáty, aby obnovil poriadok a vytvoril lepší život pre ľudí. To mu prináša rešpekt zo strany komunity a po jeho smrti je uctievaný prostredníctvom rituálov.⁴⁰

Za najdôležitejší kórejský zakladateľský mýtus sa považuje mýtus o Tangunovi. Text má 4 varianty a najstarší z nich je zapísaný v kronike *Samguk jusa*. Tu uvediem skrátený obsah mýtu:

Podľa legendy zostúpil syn Hwanung, syn vládcu nebies Hwanina, na horu Tchäbäksan. V tej dobe žili v jeskyni tiger a medvedica, ktorí prosili Hwanunga, aby ich premenil v ľudské bytosti. Dal im zväzok paliny a cesnaku so slovami, ak vydržia 100 dní jesť iba tieto rastliny a nevyjdú von z jaskyne, ich pranie sa splní. Medvedica skúšku splnila, tiger nie. Medvedica v ľudskej podobe počala s Hwanungom syna, ktorý po narodení dostal meno Tangun. Založil ríšu Čosön a vládol na zemi po dobu 1500 rokov.⁴¹

³⁸ AN, Hjegjõng, ČČO Hjõsuk, KIM Tchäu *Encyclopedia of Korean Folk Literature*. Sõul: The National Folk Museum of Korea.2014. s.15

³⁹ ibidem s.15

⁴⁰ ibidem s.22

⁴¹ IRJÕN, 2012. *Samguk jusa: nepominutelné události Tři království*. Přeložila Miriam LÖWENSTEINOVÁ, přeložil Marek ZEMÁNEK. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Mythologie. ISBN 978-80-7422-176-7. s. 31-31

Je možné, že mýtus o Tangunovi má písomnú tradíciu, pretože v každej verzii má rovnakú štruktúru a iba malé textové odchýlky. Mýtus taktiež nebol upravovaný v dobe tvorby kroniky *Samguk jusa*.⁴²

1.5.2 *Sŏlhwa*

Na kórejské rozprávky taktiež odkazuje *sŏlhwa* – východoázijský literárny žáner, ktorý obsahuje mýty, legendy, ľudové príbehy a anekdoty. V preklade znamená „hovorené slovo.“⁴³ Jedná sa o najstarší a najrozšírenejší žáner ústnej tradície. Odkazuje na fiktívne ľudové rozprávania so súvislým dejom, ústne prenášané medzi ľuďmi. Kórejskí vedci používajú pre ľudovú rozprávku tri rôzne výrazy, ktoré sa navzájom dopĺňajú: *jet ijagi* (staré rozprávky); *kodam* (dávne rozprávky); *jadam* (rozprávky) alebo *mindam* (tradičné ľudové príbehy).⁴⁴ *Jet ijagi* je z hľadiska štúdia rozprávky výraz pre ľudovú rozprávku v Kórei a verejnosť ju bežne používa. Názov je odvodený od úvodu, ktorým začína väčšina kórejských rozprávok „*jennal-jennar-e*“ („dávno, dávno“ alebo „kedysi dávno“). *Mindam* znamená „príbehy ľudí“, avšak kórejskí folkloristi často interpretujú tento termín ako „rozprávanie rozprávané obyčajnými ľuďmi alebo ľuďmi z nižších tried.“⁴⁵

Samotní kórejskí vedci sa však nevedia zhodnúť, čo všetko patrí do žánru *sŏlhwa*. Folklorista Sŏn Čintchä⁴⁶ to vo svojej knihe *Čosŏn mindžok sŏlhwa ũi jŏngu* vysvetľuje takto: „*Sŏlhwa* je širšie spektrum, ktoré zahŕňa všetky druhy kórejských ústnych tradícií“. Predstavuje *sŏlhwa* ako generickú kategorizáciu ústneho rozprávania. Sŏn taktiež predpokladá, že kórejská ľudová rozprávka je štýl rozprávania, ktorý premostňuje mýtus a legendu.⁴⁷

Sŏnovo tvrdenie vytvára nejednoznačnosť pre ostatných kórejských folkloristov, pretože termínu *sŏlhwa* klasifikuje ako literárny žáner a taktiež by sa podľa neho mali *mindam* a *čŏnsŏl* (legenda alebo povesť; príbeh, o ktorom sa tvrdí a verí, že bol pravdivý⁴⁸) klasifikovať ako

⁴² LÖWENSTEINOVÁ, Miriam a Vladimír PUCEK, 2006. *Studie z dějin starší korejské literatury*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1163-5. s.25

⁴³ Podľa: <https://hanja.dict.naver.com/#/entry/ccko/fl1ecbb8d45b417387c8a39150195139>

⁴⁴ AN, Hjegjŏng Eds., 2014, s.16. cit. 8.3.2022

⁴⁵ I, Song Jŏn. *The Korean Folktale as a Narrative: Traditional Values, Changing Times, and Its Sociohistorical Development*. [online], 2020. Journal of Liberal Arts and Humanities. ISSN 2690-070X. Dostupné z: <https://jlahnet.com/wp-content/uploads/2020/05/2.pdf> s.19. [cit. 8.3.2022]

⁴⁶ Čchin Tă Sŏn, kórejský folklorista, autor publikácie „*Hanguk minhwa e tăhajŏ*.“ 1975

⁴⁷ ibidem s.20

⁴⁸ Encyclopedia of Korean folk culture [online]. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/kr/topic/detail/5648> [cit. 8.3.2022]

*sŏlhw*a. Preto akákoľvek forma ústneho rozprávania sa v kórejskej literárnej sfére považuje za ľudovú rozprávku.⁴⁹

1.5.3 Zápis rozprávok

Pamiatky kórejskej literatúry sa objavili v prvých storočiach nášho letopočtu, ako to dokazujú i súdobé čínske kroniky. Z celého obdobia Troch kráľovstiev a Zjednotenej Silly (Samguk, Tchongil Silla, 1. stor. p. n. l. až 10. stor. n. l.) sa okrem sporadických básní a esejí v čínskom štýle, Hječchoove *Putovanie do Indie (Wangočhönčchukkukčön)*, ktoré vzniklo v Číne), roztrúsených nápisov na stélach a pagodách nezachovalo v písomnej verzii takmer nič.⁵⁰

Základné prvky rozprávkového príbehu možno nájsť vo fragmentoch v rytine na stéle kráľa Kwanggätchoa, postavenej približne v 5. storočí. Ďalej poznáme príbeh o Čumongovi a jeho založení starovekého kráľovstva Kogurjŏ, ktorý bol podrobne zdokumentovaný medzi 12. a 13. storočím učencom a spisovateľom I Kju Bom. *Rozprávanie o Pari* z obdobia Silly alebo rozprávka o bratoch *Hŭngbu a Nolbu* boli zaznamenané v čínskej knihe z 9. storočia *Youyang Zazu*.⁵¹⁵²

Najdôležitejšou a najkomplexnejšou zbierkou kórejských ľudových príbehov je kniha *Nepominuteľné udalosti Troch kráľovstiev (Samguk jusa)*, zostavená v trinástom storočí buddhistickým mníchom Irjŏnom.⁵³ Jeho život bol spätý so štúdiom, predčítaním a komentovaním sútier v najrôznejších kláštoroch. Napísal okolo sto diel, avšak dochovala sa iba vyššie zmienená kronika. Vznikla medzi rokmi 1284-1289 v kláštore *Ingaksa* a bola napísaná v klasickej čínštine. Nie je však úplne jasné, či je táto kniha celá jeho dielom, pretože niektoré pasáže sú vyslovene označené menami jeho žiakov a zároveň je pri viacerých pasážach

⁴⁹ I, Song Jŏn. *The Korean Folktale as a Narrative: Traditional Values, Changing Times, and Its Sociohistorical Development*. [online], 2020. Journal of Liberal Arts and Humanities. ISSN 2690-070X. Dostupné z: <https://jlahnet.com/wp-content/uploads/2020/05/2.pdf> s.20. [cit. 25.3.2022]

⁵⁰ LÖWENSTEINOVÁ, Miriam a Vladimír PUCEK, 2006. *Studie z dějin starší korejské literatury*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1163-5. s.25

⁵¹ IBID, s.15-16

⁵² *Youyang Zazu* – kniha, ktorú napísal Duan Chengshi v 9. storočí. Zameriava sa na rôzne čínske a zahraničné legendy a povesti, správy o prírodných javoch, krátke anekdoty a príbehy o divoch a príležitostiach, ako aj poznámky k takým témam, ako sú liečivé byliny a tetovanie. Nájde sa v nej aj dnešné kórejské rozprávky. Zdroj: <http://www.chinaknowledge.de/Literature/Novels/youyangzazu.html>

⁵³ Irjŏn (1206-1289) bol buddhistický mních, autor knihy *Samguk jusa: nepominuteľné udalosti Tři království*.

zrejme, že len upravil starší text.⁵⁴ Jednotlivé príbehy sú v zbierke radené nielen do vyšších tematických celkov, ale hlavne prísne chronologicky. Prvá edícia *Samguk jusa* bola vyrobená z drevených matric, pričom najstaršia dochovaná verzia pochádza z r. 1512, ale jej jednotlivé časti boli známe už pred týmto rokom. Zbierka prešla v dvadsiatom storočí mnohými úpravami. Mnoho príbehov bolo skráteneých a prerozprávaneých pre čitateľov rôznych vekových kategórií.

55

Medzi rokom 1890 a 1910 sa kórejská ľudová rozprávka nepovažovala za samostatný žáner. Bola skôr použitá ako historický artefakt pre pochopenie okolitej kultúry. Relatívny nedostatok kórejských ľudových rozprávok môže byť dôsledkom japonskej kolonizácie. Podľa Čchin Tä Sóna⁵⁶ Japonci výrazne zdeformovali kórejskú kultúru počas kolonizácie v rokoch 1910-1945. Navyše sa pokúšali zastaviť hnutie, ktoré sa snažilo o obnovu folklóru a jeho skúmania na akademickej pôde. To povzbudilo ďalších kórejských vedcov, aby sa zapojili do výskumu folklóru s cieľom vytvoriť príbehy, ktoré by podľa ich slov „*charakterizovali folklór ako aspekt prejavu kultúry Kórejcov*.“⁵⁷ Mali v pláne skúmať folklór ako súčasť narastajúceho kultúrneho nacionalizmu (*munhwa mindžokčuüi*), založeného na kórejskej tradícii pred japonskou kolonizáciou.⁵⁸

K propagácii ľudovej rozprávky to však nijako výrazne neprispelo. Okrem toho kórejskí vedci situovali ústnu tradíciu do kontextu literatúry a histórie, v dôsledku čoho sa kórejská ústna tradícia pred dvadsiatym storočím nezbierala komplexne a folklórne príbehy zbierali a skúmali iba literárni vedci. Dokonca aj po tom, čo sa objavili prvé literárne zbierky, neexistovala pred rokom 1920 žiadna ľudová rozprávková antológia, ktorú by zdieľali aj ľudia, ktorí nepatrili do vedeckých kruhov. Vedci sa na ústnu tradíciu pozerali ako na súčasť kultúrno-nacionalistického úsilia, ktoré demonštrovalo silný antagonizmus voči koloniálnemu Japonsku. Tým pádom sa kórejský folklór stal súčasťou ideologického trendu podnecovať masu, ako aj filozofického pozadia: zbierky kórejských ľudových rozprávok sa stali politickou verziou vtedajšej spoločnosti. Vzhľadom k tejto situácii sa žiadna väčšia diskusia o definitívnej úlohe

⁵⁴ IRJÖN, 2012. *Samguk jusa: nepominutelné události Tři království*. Přeložila Miriam LÖWENSTEINOVÁ, přeložil Marek ZEMANEK. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Mythologie. ISBN 978-80-7422-176-7. s. 9

⁵⁵ ibidem s.10

⁵⁶ I, Song Jön. *The Korean Folktale as a Narrative: Traditional Values, Changing Times, and Its Sociohistorical Development*. [online], 2020. Journal of Liberal Arts and Humanities. ISSN 2690-070X. Dostupné z: <https://jlahnet.com/wp-content/uploads/2020/05/2.pdf> [cit. 25.3.2022] s.19

⁵⁷ ibidem s.20

⁵⁸ ibidem s. 20-21

kórejskej ľudovej rozprávky ako žánru neobjavila, keďže termíny *jet ijagi*, *mindam*, a *sŏlhwa* boli už vymyslené predtým v bádani týkajúcom sa ústnej ľudovej tradície.⁵⁹

Za významné dielo prinášajúce pohľad do sveta kórejských rozprávok možno považovať aj osemdesiatdva zväzkový *Hangukkubimunhaktägje* (*Komplexná zbierka kórejskej ústnej literatúry*), ktoré vychádzalo počas ôsmich rokov od roku 1980 do roku 1989. Zhromažďuje obrovské množstvo ľudových rozprávání zo záznamov zozbieraných v teréne do knižnej podoby. Po tomto diele nasledoval dvanásť-zväzkový *Hangukkučönsŏlhwa* (*Kórejské ľudové príbehy*), ktorý v rokoch 1989 až 1993 vydával Im Sökdžä. a ktorý obsahuje deväťtisíc príbehov a rozprávok.⁶⁰

1.6 Symboly v kórejských rozprávkach

Kórejské ľudové rozprávky odrážajú túžby a myslenie vtedajších ľudí. Nájdeme v nich množstvo rovnakých symbolov, ako v slovenských rozprávkach, no niektoré sú z nich sú špecifické pre východné kultúry. Podľa Awa (2019), je to napríklad tiger, azda najznámejší symbol kórejských rozprávok. Množstvo ľudových príbehov začína slovami: „*V dávnych časoch, keď tiger fajčil...*“ Je silne spojený s kórejskou kultúrou a je považovaný za predstaviteľa identity Kórejcov. Tigre v Kórei sú symbolom sily a moci a často sú vnímané ako strážni duchovia a ochrancovia kórejského ľudu. Paradoxne, v ľudových príbehoch nemajú až taký pozitívny obraz. Tiger je často zobrazovaný ako prešibané zviera alebo má sklon robiť hlúpe chyby.⁶¹

Lotusový kvet symbolizuje stvorenie, narodenie, životaschopnosť a reprodukciu, a preto je jedným z najdôležitejších symbolov v kórejskej kultúre a jej tradičných náboženstvách. V konfucianizme a buddhizme je lotosový kvet považovaný za symbol čestnej chudoby a cnosti spojenej s rezervovanosťou, pretože že lotosové kvety rastú v bahnitých a špinavých vodách a napriek tomu majú stále prirodzenú krásu.⁶²

V neposlednom rade sa v množstve kórejských rozprávok vyskytuje drak ako symbol moci. V kórejskej mytológii pripomína drak skôr obrovského plaza, žijúceho vo vodnom

⁵⁹ I, Song Jön (2020) s.19-20

⁶⁰ ibidem s. 16-17

⁶¹ AW, Gene. *Tigers' Place in Korean Folktales*. 2019. Dostupné z: <https://gogohanguk.com/en/blog/the-tigers-in-korean-folktales/> [cit. 8.3.2022]

⁶² Dostupné z: <http://hanjihappenings.blogspot.com/2013/02/lotus-symbol-in-korean-culture.html>

prostredí – v riekach, v mori, v oceáne, alebo dokonca v hlbokých rybníkoch. Je považovaný za posla dažďa.⁶³

⁶³ EWING, Kalina. The Myths and Legends of Korea. 2018. Dostupné z: <https://daebak.co/blogs/magazine/the-myths-and-legends-of-korea> [cit. 8.3.2022]

2 Analýza slovenských a kórejských rozprávok

Nasledujúcu analýzu budem vykonávať podľa skrátenej metodológie Vladimira Jakovleviča Proppa. Mojm cieľom je zistiť, v akom rozsahu sa zhoduje obsah vybraných troch slovenských a kórejských rozprávok, aké postavy vystupujú v jednotlivých príbehoch a aké funkcie plnia.

2.1 Metodológia výberu rozprávok

Jednotlivé rozprávky v tejto bakalárskej práci som vyberala podľa tzv. Aarne–Thompson–Uther Indexu (ATU indexu).⁶⁴ Aarne–Thompson–Uther Index (ATU Index) je katalóg typov ľudových rozprávok používaných vo folklórnych štúdiách, vytvorený fínskym folkloristom Anttim Aarnem.⁶⁵

Thompson definuje pojem „typ“ nasledujúcim spôsobom: „*Typ je tradičná rozprávka, ktorá má nezávislú existenciu. Môže byť vyrozprávaný ako úplný príbeh a na pochopenie netreba rozprávať žiadny iný príbeh. Môže sa, že sa rozprávať zároveň s iným príbehom, ale skutočnosť, že sa môže rozprávať sám, svedčí o jeho nezávislosti. Môže pozostávať len z jedného motívu alebo z viacerých.*“⁶⁶

ATU index rozdeľuje ľudové príbehy a rozprávky do sekcií s číslom AT pre každý záznam. Uvedené názvy sú typické, ale použitie sa líši; rovnaké číslo typu rozprávky môže byť označené jeho ústredným motívom alebo jednou z variantov ľudových rozprávok tohto typu, ktoré sa môžu tiež líšiť, najmä ak sa používajú v rôznych krajinách a kultúrach. Názov nemusí byť striktné doslovný pre každú ľudovú rozprávku. Napríklad v typoch rozprávok 400 – 424 sú hlavnými protagonistami nevesty alebo manželky, Podtypy v rámci typu príbehu sú označené pridaním písmena k číslu AT.⁶⁷

V tejto práci budem analyzovať šesť rozprávok, tri slovenské a tri kórejské. Rozprávky sú rozdelené do troch skupín, vždy po dvojiciach, na základe rovnakého typu.

⁶⁴ ATU – skratka predstavuje mená troch autorov, ktorí sa na podieľali na tvorbe alebo preklade – Aarne-Thompson-Uther. Zdroj: THOMPSON, Stith, 1935. *Motif-Index of Folk-Literature*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica. F[olklore] F[ellowa] Communications. ISBN 0253338816. s.13-14

⁶⁵ DUNDES, Alan (1997). "The Motif-Index and the Tale Type Index: A Critique". *Journal of Folklore Research*. **34** (3): 195–202. JSTOR 3814885. s.3-4

⁶⁶ THOMPSON (1235) s.5

⁶⁷ UThER, Hans-Jörg. "Classifying folktales: The Third Revision of the Aarne–Thompson Tale Type Index (FFC 184)". Dostupné z: folklore.fellow.fi.

V prvom prípade sa jedná o slovenskú rozprávku *Lomidrevo* a kórejskú *O obrovi Agui-gwi*.v ATU indexe zaradenú pod číslom 300, podtyp 301A – Cesta za hľadáním princeznej.⁶⁸

Druhou dvojicou rozprávok je slovenská *Hadogašpar* a kórejská *Kurong-dongdong, hadí mládenec*. V ATU indexe sa jedná o typ 425, Hľadanie strateného manžela. Táto skupina sa označuje aj ako Zviera ako ženích a vzťahuje sa na skupinu ľudových a rozprávkových príbehov o ľudskej žene, ktorá sa vydáva alebo je zasnúbená so zvierat'om.⁶⁹

Ako poslednú dvojicu som si vybrala slovenská rozprávku *Tri holúbky* a kórejskú *O Kchongččü a Pchatchččü*. V oboch prípadoch sa jedná o verzie rozprávky Popoluška, ktorá je klasifikovaná pod indexovým číslom 510 A – prenasledované hrdinky, ktorý je úzko spríbuznený s ďalším komplexom sujetových látok (najmä 510 B, 511, 511 A).⁷⁰

Slovenské rozprávky som si vypožičala zo zbierok *Slovenských rozprávok* od Pavla Dobšinského. Ako zdroj kórejských rozprávok mi poslúžila publikácia V.Pucka *Kórejské pohádky*. Výnimou je príbeh *O Kchongččü a Pchatchččü*, ktorý som v pôvodnom znení hľadala na internetovej stránke *Encyklopédie kórejskej ľudovej literatúry*. Pri každej rozprávke je v poznámke pod čiarou uvedený zdroj.

2.2 Funkcie jednajúcich postáv

Ruský formalista Vladimir Jakovlevič Propp vo svojej knihe *Morfologie ruských pohádek* uviedol, že v čarovných rozprávkach vystupuje sedem postáv, ktoré vykonávajú tridsať jedna dejových akcií, ktoré nazval „funkcie jednajúcich postáv“. ⁷¹ V rozprávke sa nemusia vyskytovať všetky dejové akcie. V zátvorkách sú kurzívou uvedené skrátene názvy funkcií.

1. Jeden z členov rodiny opúšťa domov. (odličenie)
2. Hrdinovi je niečo zakázané. (zákaz)

⁶⁸ JANSSEN, M. 2016. TEITOK: Text-Faithful Annotated Corpora. *Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2016)*, Portorož, Slovenia. Dostupné z: <http://www.mftd.org/index.php?action=atu&src=atu>

⁶⁹ THOMPSON, Stith (1977). *The Folktale*. University of California Press.. ISBN 0-520-03537-2. s.98

⁷⁰ ČECHOVÁ, Mariana, 2013. Antroponymá v cykle Cinderella. *Jazyk a kultúra*. (15), 6. s.1

⁷¹ PROPP, Vladimir Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Vyd. tohoto souboru 2. Přeložil Miroslav ČERVENKA, preložila Marcela PITTERMANNOVÁ, preložila Hana ŠMAHELOVÁ. Jinočany: H & H, 2008. ISBN 978-80-7319-085-9. s.30-31

3. Zákaz je porušený (do príbehu vstupuje škodca). *(porušenie)*
4. Škodca sa snaží vyzvedat'. *(vyzvedanie)*
5. Škodca dostáva informácie od svojej obeti. *(vyzradenie)*
6. Škodca sa snaží oklamať obeť, aby sa zmocnil jej majetku. *(úskok)*
7. Obeť podľahne úskoku a tým pomáha nepriateľovi. *(napomáhanie)*
8. Škodca spôsobuje jednému z členov rodiny škodu alebo ujmu./Jednému z členov rodiny sa niečoho nedostáva alebo by niečo chcel mať. *(škodcovstvo/nedostatok)*
9. Je uvedený nedostatok alebo nešťastie. K hrdinovi sa niekto obracia s prosbou alebo s rozkazom. Je poslaný alebo prepustený. *(prostredníctvo/spojovací moment)*
10. Hrdina sa rozhodne k protiakkcii alebo s ňou vysloví súhlas. *(začínajúca protiakkcia)*
11. Hrdina opúšťa domov. *(odchod)*
12. Hrdina je podrobený skúške, čím sa pripravuje na získavanie kúzelného prostriedku alebo pomocníka. *(prvá funkcia darcu)*
13. Hrdina reaguje na činy budúceho darcu. *(reakcia hrdinu)*
14. Hrdina dostáva k dispozícii kúzelný prostriedok alebo pomocníka. *(vybavenie, získanie kúzelného prostriedku)*

15. Hrdina sa dostáva k predmetu hľadania. *(priestorové premiestnenie medzi dvoma ríšami, vykonanie cesty)*
16. Hrdina a škodca vstupujú do bezprostredného boja. *(boj)*
17. Hrdina je označený. *(označenie)*
18. Škodca je porazený. *(víťazstvo)*
19. Počiatočné nešťastie alebo nedostatok sú zlikvidované. *(likvidácia nešťastia alebo nedostatku)*
20. Hrdina sa vracia. *(návrat)*
21. Hrdina je prenasledovaný. *(prenasledovanie)*
22. Hrdina sa zachraňuje pred prenasledovaním. *(záchrana)*
23. Nepoznaný hrdina sa dostáva domov alebo do inej zeme. *(nepoznaný príchod)*
24. Nepravý hrdina si kladie neoprávnené nároky. *(neoprávnené nároky)*
25. Hrdinovi je uložená ťažká úloha. *(ťažká úloha)*

26. Úloha je splnená. (splnenie)
27. Hrdina je poznaný. (poznanie)
28. Nepravý hrdina alebo škodca je odhalený. (odhalenie)
29. Hrdina dostáva nový vzhľad. (transfigurácia)
30. Škodca je potrestaný, prípadne je mu odpustené. (trest/odpustenie)
31. Hrdina sa žení, nastupuje na trón, prípadne získava inú odmenu. (svadba)

Takáto analýza je však pre vybrané rozprávky príliš obsiahla, preto som ju upravila podľa vzoru A. Kysilkovej⁷², a to nasledujúcim spôsobom. Vybrané rozprávky sa odohrávajú buď v jednom, alebo v dvoch dejstvách. Celý obsah rozprávky som vypísala v skrátenej verzii a ku každej vete som priradila číslo, ktoré v osnove odkazuje na jednotlivý dej. Takto vznikol súbor 14 bodovej osnovy, ktorú môžem aplikovať na každú z vybraných rozprávok. Pod osnovou sú vypísané jednotlivé funkcie postáv podľa vyššie zmienenej metodológie. Príklad, ako by vyzerala analýza rozprávky podľa kompletnej tridsať jedna bodovej Proppovej analýzy funkcií jednotlivých postáv som opísala v prílohe 1 – *Analýza slovenskej rozprávky Lomidrevo podľa funkcií konajúcich postáv*.

⁷² KYSILKOVÁ, Alexandra. *Folklorní příběhy jako odraz postoje japonské společnosti ke zvířatům* [online]. Brno, 2015 s. 27 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/dyzhu/>. Bakalárska práca. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedúci práce Zuzana KUBOVČÁKOVÁ.

2.3 Funkcie postáv

Na analýzu jednotlivých kladných a záporných postáv použijem tzv. funkcie postáv. Na základe pridelenia funkcií jednajúcim postavám ich Propp rozdelil do siedmych okruhov:

1. Škodca – zahrňuje okruh škodcovstva, boj alebo iné formy zápasu s hrdinom a taktiež jeho prenasledovanie.
2. Darca – zahrňuje prípravu predania kúzelného prostriedku a vybavenie hrdinu kúzelným prostriedkom.
3. Pomocník – okruh jednanja pomocníka zahrňuje priestorové premiestnenie hrdinu, likvidáciu nešťastia alebo nedostatku, záchranu pred prenasledovaním, splnenie ťažkých úloh a transfigurácia hrdinu.
4. Cárova dcéra alebo hľadaná osoba a jej otec – zahrňuje okruhy: ukladanie ťažkej úlohy, označenie, odhalenie a poznanie, potrestanie škodcu a svadba. Cárovu dcéru/hľadanú osobu a jej otca nejde z hľadiska funkcií rozdeliť, pretože otec často zadáva ťažké úlohy alebo ukladá trest.
5. Odosielateľ – zahrňa iba funkciu č.9 – *spojovací moment*
6. Hrdina – tento okruh zahrňa začiatok protiakcie a odchod za účelom hľadania, reakciu na požiadavky darcu a svadbu.
7. Nepravý hrdina – takisto zahrňa začiatok protiakcie a reakciu na požiadavky darcu a neoprávnené nároky⁷³

Z vyššie uvedenej analýzy vyplýva, že v analýze kladných postáv sa bude vyskytovať funkcia hrdinu, darcu a pomocníka a naopak, v prípade záporných postáv sa bude jednať o funkcie škodcu a nepravého hrdinu.

⁷³ ibidem. s.70

2.4 Analýza slovenskej rozprávky Lomidrevo

V nasledujúcej podkapitole budem analyzovať slovenskú rozprávku *Lomidrevo*.⁷⁴ Najprv stručne opíšem dej rozprávky, zostavím skrátenú schému príbehu podľa Proppovej funkcie jednajúcich postáv a rozdelím postavy podľa ich jednotlivých funkcií.

(1) Mocný Lomidrevo sa rozhodne putovať po svete. (2) Stretne kamarátov, s ktorými putuje do mesta, z ktorého traja draci uniesli tri princezné. Rozhodnú sa ich vyslobodiť. (3) Pri príprave jedla v chatrči malý mužik Laktibrada napadne oboch kamarátov a jedlo zje. (4) Zaútočí aj na Lomidreva, ale ten ho porazí a zoberie mu bradu. Potom im ukáže cestu do podsvetia, kde draci držia zajaté princezné. (5) Vydá sa tam iba Lomidrevo. (6) Pobje drakov a vyslobodí princezné. (7) Dostane ich hore pomocou lana, avšak kamaráti ho preseknú a Lomidrevo ostane v podsvetí. (8) Pri hľadaní cesty späť zachráni mláďatá obrovského vtáka, ktoré sa pokúša zožrať had. (9) Vták ho z vďačnosti vezme na pozemský svet. (10) Jeho kamaráti sa za ten čas oženili s dvoma staršími princeznami. (11) Najmladšia z nich sa nechce vydať, pokiaľ jej niekto neušije také šaty, ako nosila v podzemí. (12) Lomidrevo úlohu splní. (13) Odpustí aj kamarátom, ktorí ho prosia o milosť. (14) Ožení sa s princeznou a kraľuje nad všetkými.

Dejová osnova

Prvý dejový sled: (1) východisková situácia - (2) škodcovstvo - (3) začínajúca protiakcia - (4) získanie kúzelného prostriedku - (5) priestorové premiestnenie medzi dvoma ríšami - (6) boj

Druhý dejový sled: (7) škodcovstvo - (8) získanie kúzelného prostriedku - (9) návrat - (10) neoprávnené nároky - (11) ťažká úloha - (12) splnenie - (13) odpustenie - (14) svadba

⁷⁴ DOBŠINSKÝ, Pavol, 2005. *Sol nad zlato*. Martin: Vydavateľstvo Matice Slovenskej. ISBN 80-89208-29-0. s.137-161

2.4.1 Analýza kladných postáv

Medzi kladné postavy sa zaraďujú funkcie hrdinu, darcu a pomocníka.

Funkcia hrdinu

Hrdinom tejto rozprávky je neobyčajne silný chlap Lomidrevo. Počas celého príbehu vystupuje ako neohrozený hrdina. Ako jediný sa nedá nachytať Laktibradom, zachráni tri princezné a na konci príbehu odpustí svojim kamarátom zradu.

Funkcia darcu

Postava Laktibradu môže byť označovaná jednak ako škodca, aj ako darca, vid'. nižšie.

Funkcia pomocníka

Ako pomocníka môžeme označiť tri princezné, ktoré pomáhajú Lomidrevovi. Dávajú mu rady, ako najlepšie zabiť drakov a pripravujú mu jedlo. Ako pomocník sa ukazuje aj obrovský vták, ktorý z vd'ačnosti, že Lomidrevo zachránil jeho mláďatá, vezme hrdinu na pozemský svet.

2.4.2 Analýza záporných postáv

Sem podľa Proppových funkcií konajúcich postáv zaraďujeme funkciu škodcu a nepravého hrdinu.

Funkcia škodcu

Prvými škodcami sú traja draci, ktorí uniesli princezné. Lomidrevo každého z nich zabije v súboji. Ďalšou postavou je malý mužik Laktibrada, ktorého však možno označiť za škodcu len v prípade, kedy ublížil Lomidrevovým kamarátom. „*Variš tú kašu, variš a už si ju dovaril?*“ (...) „*Takú ti ju horúcu na holom pupku zjem.*“ A tu sa spustil Laktibrada dnu kochom, milého Valivrrcha o zem pritisol, kašu mu takú vriacu na pupok vykudal a všetko požral.“⁷⁵ Akonáhle sa chystal ublížiť Lomidrevovi, ten ho znehybnil a bradu mu vzal: „*Ale Lomidrevo chytil milého Laktibradu mocne za tú bradu, prišikoval ho ku tej klade a ta dnu mu bradu aj prsty zasekol, a potom ho kyjom mastiť počal. Laktibrada začal prosiť, že by ho len pustil, že sa už viacej doňho neoddá.* (...) Naostatok, keď videl Laktibrada, že už inšie byť nemôže,

⁷⁵ DOBŠINSKÝ, Pavol: *Prostonárodné slovenské povesti* Zväzok I.. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1958. s. 79

vypustil bradu.⁷⁶ V tomto okamihu mení Laktibrada svoju funkciu zo škodcu na darcu. Ukáže kamarátom diery do podsvetia, kde Lomidrevo nájde tri unesené princezné.⁷⁷

Funkcia nepravého hrdinu

Nepravými hrdinami sú Lomidrevovi kamaráti. Podľa definície tohto okruhu by mali funkcie týchto postáv zahŕňať začiatok protiakcie, čo je v prípade tejto rozprávky rozhodnutie, že traja kamaráti spolu zachránia tri unesené princezné. Ďalej reakcie na požiadavky darcu – nechali sa premôcť Laktibradom, ktorý im zjedol horúcu kašu z brucha. Tým, že Lomidrevo ho ako jediný porazil, narastala ich žiarlivosť a rozhodli sa, že mu prerežú lano, po ktorom ho mali vytiahnuť z podsvetia. Tu sa z nich ale stávajú škodcovia, pretože chcú zabiť Lomidreva. Ako nepraví hrdinovia sa oženia so zachránenými princeznami. Avšak Lomidrevo ich na konci rozprávky nepotrestá, ale odpustí im.

2.5 Analýza kórejskej rozprávky O obrovi Agui-gwi

(1) Zlý obor Agui-gwi terorizuje krajinu. (2) Unesie tri princezné. (3) Mladý šľachtic spolu s tromi sluhami sa ich rozhodne zachrániť. (4) Zjaví sa mu Duch východných hôr, ukáže im cestu a daruje mu kúzelné semienko. (5) Nájdu cestu do podsvetia a šľachtic sa spúšťa dolu na povraze. (6) Zabije obra. (7) Oslobodí princezné. (8) Dostane ich hore pomocou lana, avšak sluhovia preseknú lano a šľachtic ostane v podsvetí. (9) Pri hľadaní cesty späť mu Duch východných hôr ukáže cestu k obrovskému žeriovu. (10) Vták ho vezme na pozemský svet. (11) Pripravuje sa svadba troch sluhov s tromi princeznami. (12) Na svadbu vtrhne šľachtic a vysvetlí, čo sa stalo. (13) Sluhovia sú potrestaní. (14) Šľachtic sa oženie s najmladšou princeznou a všetci v kráľovstve sa radujú.

Dejová osnova

Prvý dejový sled: (1) východisková situácia - (2) škodcovstvo – (3) začínajúca protiakcia - (4) získanie kúzelného prostriedku - (5) priestorové premiestnenie medzi dvoma ríšami - (6) boj - (7) víťazstvo

Druhý dejový sled: (8) škodcovstvo - (9) získanie kúzelného prostriedku - (10) návrat - (11) neoprávnené nároky - (12) poznanie - (13) trest – (14) svadba

76 ibidem s.81

77 ibidem s. 88

2.5.1 Analýza kladných postáv

Funkcia hrdinu

Hrdinom príbehu je mladý šľachtic, ktorý sa vydá so svojimi sluhami zachrániť tri unesené princezné. Vystupuje ako statočná postava, ktorá sa nebojí zlého obra. Na konci ho čaká odmena v podobe svadby s najmladšou princeznou.

Funkcia darcu

Hneď na začiatku príbehu sa šľachticovi zjaví Duch východných hôr, popisovaný ako „(...) dôstojný stavec v bielom rúchu, s bradou dlhou až k pásu, ktorého sprevádzal žltočierne sfarbený tiger.“⁷⁸ Predá mu čarovné semienko, ktoré mladík využije k oklamaniu orla. Druhýkrát sa Duch východných hôr zjaví v podzemí a dovedie šľachticu k obrovskému vtákovi, čím mu pomôže dostať sa z podzemia.

Funkcia darcu zahŕňa vybavenie hrdinu kúzelným prostriedkom. Na základe tohto tvrdenia možno považovať za darcu aj najmladšiu princeznú, ktorá mladému šľachticovi pomáha pri prekonávaní nástrah obrovho hradu a donesie mu čarovný nápoj, ktorý ho učíní mnohonásobne silnejším: „(...) a podala mu na podnose pohár plný vonnej tekutiny. „Je to odvar z čarovných bylín, ktorý obor užíva, aby znásobil svoju silu.“⁷⁹

Pomocníci sú taktiež dve staršie princezné, ktoré tiež pomáhajú šľachticovi pri zabití obra, a aj vyššie spomínaný obrovský vták - žeriav.

2.5.2. Analýza záporných postáv

Funkcia škodcu

V úvode rozprávky je popísaný prvý škodca, zlý obor Agui-gwi: „Bol to obrovský chlpatý netvor, silný ako lomiželezo, ktorý sa čas od času zjavoval bohvie odkiaľ, boril domy, lúpil dobytok a bohatstvo, a čo je najhoršie – unášal a snáď i požieral nevinných ľudí, najviac krásne dievky.“⁸⁰ Mladý šľachtic ho pomocou kúzelného nápoja premôže a zabije.

⁷⁸ PUCEK, Vladimír, 1997. *Korejské pohádky*. Praha: Aventinum. ISBN 80-7151-011-4. s.30

⁷⁹ ibidem s.34

⁸⁰ PUCEK (1997) s.29

Ďalšími škodcami sú v príbehu traja šľachticovi sluhovia. Na rozdiel od *Lomidreva*, nemajú na začiatku rozprávky s hrdinom žiadny kamarátsky vzťah, sú to iba služobníci. Spustia šľachtica na lane do podzemia, ale keď ho majú vytiahnuť naspäť, lano prerežú a on ostane dole. Následne si všetci traja chcú vziať tri zachránené princezné za ženy. To sa im však nepodarí, pretože na konci príbehu sú potrestaní. „(...) *podradní sluhovia boli po práve potrestaní.*“⁸¹

2.6 Analýza slovenskej rozprávky *Hadogašpar*

(1) Kráľovským rodičom sa narodí had – Hadogašpar. Neskôr sa ožení s krásnym dievčaťom. (2) Had sa každú noc mení na príťažlivého muža, ale zakáže o tom svojej žene hovoriť. (3) Hadogašparova matka sa snaží vyzvedieť. (4) Dievčina jej povie tajomstvo. (5) Svokra spáli hadovu kožu. (6) Had opustí domov a tehotná dievčina sa ho vyberie hľadať. (7) Postupne navštívi mesiačikovú, slniečkovú a veterníčkovú matku a zisťuje, kde nájde svojho muža. (8) Každá jej daruje kúzelný predmet. (9) Nájde Hadogašpara. (10) Spí a je omotaný hadmi. (11) Dievča použije tri čarovné predmety k jeho oslobodeniu. (12) Hadogašpar sa prebudí a spozná svoju ženu. (13) Dievčina na mieste porodí dieťa. (14) Rodina sa vracia domov a odpustí Hadogašparovej matke.

Dejová osnova

Prvé dejstvo: (1) východisková situácia – (2) zákaz – (3) vyzvedanie – (4) vyzradenie – (5) škodcovstvo – (6) odchod

Druhé dejstvo: (7) prvá funkcia darcu – (8) získanie kúzelného prostriedku – (9) vykonanie cesty – (10) ťažká úloha – (11) splnenie – (12) poznanie – (13) transfigurácia – (14) odpustenie

2.6.1 Analýza kladných postáv

Funkcia hrdinu

Napriek tomu, že sa rozprávka volá *Hadogašpar*, hrdinom nie je hadí mládenec, ale jeho žena. Na rozdiel od predchádzajúcich dvoch rozprávok, táto ženská postava bola oklamaná

81 ibidem s.38

škodcom, čiže Hadogašparovou matkou a tým pádom príde o manžela. Napriek tomu, že je čaká dieťa, vydáva sa hľadať hadieho mládenca do ďalekých končín. Na konci príbehu prebudí Hadogašpara svojim nárekom, a po jeho prebudení okamžite porodí dieťa: „*Nešťastná žena hodí sa mu okolo hrdla a on ju pritisne ku svojmu srdcu, položí ruku na zakliaty život a traja hadovia v tom okamžení zmiznú z nej. Zmizne i z Hadogašpara hadov deväť a ona porodí krásneho syna.*“⁸²

Funkcia darcu

Darcami sú mesiačikova, slniečkova a veterníčková matka. Každá z nich daruje dievčine čarovný prostriedok, konkrétne zlaté vreteno, zlatú prasličku a zlaté motovidlo.

Funkcia pomocníka

Ako pomocník vystupuje dievča-priadka, ktorá stráži vchod do jaskyne, kde striga drží Hadogašpara. Dievčina jej tri dni po sebe daruje svoje kúzelné prostriedky. Priadka jej za to otvorí dvere do Hadogašparovej izby a nechá dievčinu, nech naňho prehovorí. Takisto ju varuje, že striga sa blíži. Vďaka priadkiným varovaniam sa dievčine nič nestane a na tretíkrát sa jej podarí svojho muža vyslobodiť.

2.6.2 Analýza záporných postáv

Funkcia škodcu

Škodcom je dievčinina svokra, kráľovná, Hadogašparova matka. Na začiatku príbehu sa dozvedáme, že kráľovský pár nemôže mať deti, avšak keď sa kráľovná pomodlí, tak do roka porodí hada. Je nahnevaná, ale uvedomuje si, že dostala to, čo si priala. V prípade svadby hadieho mládenca s dievčinou sa ukazuje, že kráľovná sa so situáciou doteraz nezmierila. Nechápe, ako môže byť dievča šťastné, keď jej mužom je obrovský had. Vyzvedá od dievčiny informácie, a tá jej nakoniec povie, že had sa vždy v noci mení na človeka. Svokra už neznesie posmech okolia, ktoré sa jej vysmieva, že dievča sa vydalo za hada, a v noci spáli hadovu kožu. „(...) *Táto sa nad tým veľmi zadivila a hneď si pritom pomyslela, že všetkým rečiam urobí koniec. Ako si mladí večer políhali, zakúrila mocne do pece, vzala kahanec do ruky a vtiahla*

⁸² DOBŠINSKÝ, Pavol, 1970. *Slovenské rozprávky*. Bratislava: Ml. letá. ISBN 66-139-85. s.47

sa na prstoch do tej izby, kde spali. Tu vidí, že je veru tak, ako jej nevesta rozprávala. I uchyti spod postele hadáciu kožu, vyjde von a hodi ju do pece.“⁸³ Na konci príbehu jej syn a nevesta odpustia.

Sekundárnym škodcom je v príbehu aj striga, u ktorej je Hadogašpar uväznený, avšak sú o nej iba dve zmienky. Prvá, keď vetričkova matka vraví dievčine, kde sa jej manžel nachádza: „V tmavej jaskyni, dievka moja, za troma vrchami a za troma dolinami je tvoj muž v moci zlostnej strigy.“⁸⁴ Druhá zmienka je, keď priadka volá na dievčinu, že sa striga blíži: „Hory hučia, jaskyňa sa trasie; utekaj, utekaj, už ide moja pani!“⁸⁵ Rozprávka sa osudom strigy už viac nezaobrá. Nevieme teda posúdiť, čo sa s ňou stalo.

2.7 Analýza kórejskej rozprávky Kurong-dongdong, hadí mládenec

(1) Chudobným rodičom sa narodí had menom *Kurong-dongdong*. V dospelosti sa ožení s krásnou dievčinou. (2) Had sa každú noc mení na krásneho literáta, ale zakáže o tom svojej žene hovoriť. (3) Dievčinine sestry ho špehujú cez kľúčovú dierku. (4) Snažia sa ju oklamať, aby im prezradila tajomstvo premeny. (5) Keď je Kurong-dongdong preč z domu, spália jeho kožu. (6) Had sa už nevráti, tak sa ho dievčina vyberie hľadať. (7) Na ceste stretáva mnoho čarovných zvierat, a každému z nich nejakým spôsobom pomôže. Za odmenu jej zvieratá ukážu cestu do krajiny, kde sa nachádza jej muž. (8) Pes ju vezme do inej ríše. (9) Nájde Kurong-dongdonga, avšak ten je už zasnúbený s inou ženou. (10) Snúbenica sa nechce vzdať Kurong-dongdonga. (11) Obe ženy súťažia medzi sebou. (12) Dievčina splní aj poslednú úlohu. (13) Hadí muž uzná dievčinu za svoju právoplatnú ženu. (14) Kurong-dongdong uzná dievčinu za svoju ženu.

Dejová schéma

Prvé dejstvo: (1) východisková situácia – (2) zákaz – (3) porušenie – (4) úskok – (5) škodcovstvo – (6) odchod

Druhé dejstvo: (7) získanie kúzelného prostriedku – (8) priestorové premiestnenie medzi dvoma ríšami – (9) vykonanie cesty (10) neoprávnené nároky – (11) ťažká úloha – (12) splnenie – (13) poznanie – (14) svadba

⁸³ Dobšinský (1970) s.44

⁸⁴ ibidem s.46

⁸⁵ ibidem s.47

2.7.1 Analýza kladných postáv

Funkcia hrdinu

Rovnako ako v prípade slovenskej rozprávky *Hadogašpar*, aj tu je hrdinkou dievčina vydaté za hadieho muža. Po spálení jeho kože zlými sestrami sa vydá hľadať Kurong-dongdonga do inej ríše. Cestou pomôže množstvu zvierat. Na svojho muža nezanevrie, ani keď jej oznámi, že sa už zasnúbil s inou ženou. Namiesto toho vyzve snúbenicu na súboj. Kurong-dongdong im pripraví tri úlohy. Dievča splní každú z nich a na konci rozprávky získa svojho muža späť: „(...) a Kurong-dongdong už ďalej nečakal a uviedol odvážne dievča do svojho domu ako svoju právoplatnú manželku.“⁸⁶

Funkcia darcu

Darcami sú kúzelné zvieratká, menovite vrany a diviak a takisto starší deduško, ktorým dievčina pri plnení rôznych úloh. Dievčina získa kúzelný prostriedok v podobe psíka, ktorý jej pomôže nájsť hadieho muža.

Funkcia pomocníka

Ako pomocník vystupuje vyššie spomínaný psík, ktorý dievčinu na chrbte prenesie do ríše, kde žije Kurong-dongdong.

2.7.2 Analýza záporných postáv

Funkcia škodcu

Ako škodca vystupujú v rozprávke dve zlé sestry. Kľúčovou dierkou pozorujú hadieho mládenca a žiarlia na sestru, že má tak pekného manžela. Keď *Kurong-dongdong* odíde z mesta,

⁸⁶ PUCEK (1997) s.117

napadnú najmladšiu sestru a zoberú jej hadiu kožu, ktorú stráži. Podpália ju, čím docielia, že hadí mládenec sa domov už nevráti. Ďalej sa už však v rozprávke nevyskytujú, takže ich osud ostáva nejasný.

Postavu hadieho mládenca môžeme v kórejskej rozprávke podľa Proppovej funkcie postáv klasifikovať rovnako ako hľadanú osobu (funkcia č.4), pretože zahrňuje okruh ukladanie ťažkej úlohy, odhalenie a poznanie.

2.8 Analýza slovenskej rozprávky **O troch holúbkoch**

(1) Chudobná sirota žije s otcom. (2) Ten sa ožení, ale macocha jej ubližuje. (3) Hádže jej zvyšky jedla pod pec. (4) Otec jej prinesie ako dar tri oriešky. (5) Sirota chce ísť do kostola, ale macocha ju nepustí, pokým nevytriedi hrach zmiešaný so šošovicou. (6) Priletia tri holúbky, z oriešku vytiahnu šaty a sirota ide na omšu. Zatiaľ vtáčiky oddelia hrach od šošovice. (7) V kostole sa zapáči kráľovičovi, avšak dievča odchádza skôr, ako skončí omša. (8) Macocha sa hnevá, že splnila úlohu. Nasledujúce dva dni sa situácia opakuje. (9) Kráľovič naleje pod kostolnú lavicu smolu. Sirota takto stratí črievičku. (10) Uteká domov, kde ju macocha ukryje. (11) Sluhovia idú do domu. Macochinej dcére črievička nesedí. (12) Sirote črievička padne ako uliata. (13) Macocha pukne od jedu. (14) Nasleduje svadba.

Dejová osnova

(1) východisková situácia – (2) škodcovstvo - (3) prvá funkcia darcu - (4) získanie kúzelného prostriedku - (5) ťažká úloha (6) splnenie - (7) označenie - (8) likvidácia nedostatku - (9) návrat - (10) nepoznaný príchod - (11) neoprávnené nároky - (12) poznanie- (13) trest - (14) svadba

2.8.1 Analýza kladných postáv

Funkcia hrdinu

Hlavnou hrdinkou príbehu je chudobná sirota s dobrým srdcom, tichá a pracovitá, ako vidno podľa opisu: „*Naša sirota bola hodnô dievčatko: krásno ako kvet, dobrô ako med, tichučkô ako muška a do roboty ako sršeň. (...) A pri tomto všetkom ona bola tichá, pokojná. A*

pri tých najtvrďších prácach, či pri dome, či na poli, v ošklbaných hábách, preda bola sto ráz krajšia ako tá macochina mazna. ⁸⁷ Na konci príbehu sa vydá za kráľoviča.

Funkcia darcu

Ako darca vystupuje otec, ktorého sirota požiada, aby jej doniesol to, „*na čo sa tam dakde potknete.*“⁸⁸ Otec jej teda donesie tri oriešky, ktoré sa neskôr v príbehu ukážu ako kúzelné.

Funkcia pomocníka

Funkciu pomocníka v tomto príbehu vykonávajú tri holúbky, ktoré chudobnej sirote pomôžu trikrát po sebe vytriediť hrach a šošovicu a zároveň jej z každého orieška vylúpnu troje šiat – prvýkrát biele, druhýkrát strieborne a po tretíkrát zlaté šaty.

2.8.2 Analýza záporných postáv

Funkcia škodcu

Túto funkciu plní macocha, druhá žena sirotinho otca. K nevlastnej dcére sa nespráva pekne, neustále jej prikazuje vykonávať nejakú prácu a nedáva jej jesť: „*(...) musela ešte aj macochu a jej dcéru vysluhovať; chúďa, nemalo ani dňa ani noci, či to stredtýždňa či v nedeľu. A tu ešte vše zle-nedobre na ňu, nikdy jej ani len pekného slova nedali, nesmela ani s nimi pri stole jedávať, len tam pod pecou musela vše čakať, kým jej čo odhodia.*“⁸⁹ Na konci rozprávky ju však čaká zaslúžený trest, pretože pukne od jedu.

Za škodcu by sa dal v určitej miere považovať aj kráľovič. Zaľúbi sa v kostole do siroty, ale keďže sa jej nikdy nestihne prihovoriť, nechá naliať na zem smolu. Dievčaťu sa prílepí črievička, snaží sa ju odtiaľ dostať, a keď sa jej to konečne podarí, takmer nestihne prísť domov včas. Tým pádom už nestihne upratať a dostane bitku od macochy. Dá sa tvrdiť, že v určitej miere spôsobil sirote škodu.

Funkcia nepravého hrdinu

V tomto príbehu môžeme vidieť dvojicu škodcu a nepravého hrdinu, aká sa v rozprávkach najčastejšie vyskytuje, a to je matka a jej vlastná dcéra. „*Falošná hrdinka*

⁸⁷ DOBŠINSKÝ, Pavol, 1972. *Slovenské rozprávky*. Vyd. 2. Bratislava: Ml. letá. ISBN 66-091-83. s.59

⁸⁸ ibidem s.60

⁸⁹ ibidem s.59

*nevykonáva sama žiadnu akciu, jednoducho sa jej deje to, čo pre ňu matka naplánuje. Jej vzťah s matkou je veľmi asymetrický - napriek tomu, že sú nerozdeliteľnou dvojicou, matka je v nadradenej pozícii k dcére, ovláda ju, či ju jednoducho používa ako prostriedok na dosiahnutie svojho vlastného cieľa.*⁹⁰ Na tomto príklade vidno, že sa podieľala na sirotinom nešťastí a na konci príbehu si kladie neoprávnené nároky na svadbu s kráľovičom. Snaží sa nasadiť si črievičku, avšak má opuchnutú nohu, takže jej nesadne.

⁹⁰ PAPUGOVÁ, Andrea. {Záporné postavy v estónskych a slovenských čarodejných rozprávkach} [online]. Brno, 2020 s. 17 [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/gp6t11/>. Bakalárska práca. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Jan-Marek Šík.

2.9 Analýza kórejskej rozprávky O Kchongččü a Pchatchčü

(1) Chudobná Kchongččü žije s otcom. (2) Otec sa znova oženi, ale macocha jej ubližuje. (3) Dáva jej ťažkú úlohu. (4) Kchongččü ju splní s pomocou vola. (5) Macocha jej opäť zadá úlohu, aby nemohla ísť na bál. (6) Kchongččü prídu na pomoc kúzelné stvorenia a dopravia ju na bál v krásnych šatách. (7) Pri ceste domov stratí črievičku. (8) Sluhovia prídu pátrať po majiteľke črievičky. Kchongččü črievička sadne. (9) Vydá sa za sudcu. (10) Macochina dcéra Pchatchčü ju zo žiarlivosti zabije. (11) Kchongččü sa premení na lotosový kvet a potom na guľôčku. (12) Manžel ju spozná a ona sa premení naspäť. Rozpráva, čo sa stalo. (13) Macocha a Pchatchčü sú potrestané. pukne od jedu. (14) Kchongččü a sudca žijú šťastne až do smrti.

Dejová osnova

(1) východisková situácia – (2) škodcovstvo - (3) prvá funkcia darcu - (4) získanie kúzelného prostriedku - (5) ťažká úloha - (6) splnenie - (7) označenie - (8) návrat - (9) svadba - (10) boj - (11) transfigurácia - (12) odhalenie - (13) trest - (14) odmena

2.9.1 Analýza kladných postáv

Funkcia hrdinu

Hrdinkou príbehu je dievča Kchongččü. Podľa opisu je krásne, pracovité dievča, ktoré ale trpí, keď sa jej otec oženi s macochou. Tá ju neustále týra pomocou rôznych ťažkých úloh. Kchongččü sa po prekonaní prekážok vydá za sudcu, avšak nevlastná sestra Pchatchčü ju zabije. Kchongččü sa zmení na zlatý lotosový kvet a potom na guľôčku. Manžel ju spozná, tak sa navráti do svojej ľudskej podoby a žijú spolu šťastne až do smrti.

Funkcia darcu

Funkcia darcu je v tomto prípade rozporuplná, Za jediného darcu by sa dala považovať víla, ktorá vystrojí Kchongččü na bál: „a víla zostúpila, aby utkala konope, a priniesla Kchongččü šaty a topánky na hostinu.“⁹¹

⁹¹ Kongjwi and Patjwi(黄豆红豆). *Encyclopedia of Korean folk culture* [online]. [cit. 2022-11-20]. Dostupné z: <https://folkency.nfm.go.kr/en/topic/detail/5996>

Funkcia pomocníka

Funkciu pomocníka plnia kúzelné bytosti, ktoré Kchongččü pomôžu vykonať ďalšiu ťažkú úlohu, t.j. čierny vôl, korytnačka a krdeľ vrabcov.

2.9.2 Analýza záporných postáv

Funkcia škodcu

Prvým škodcom je krutá macocha. Dáva Kchongččü ťažké úlohy, napr. porať skalnaté pole dreveným krompáčom. Takisto ju často bije: „(...) Zbila Kchongččü tak, že mala modro-čierne modriny.“⁹² Na konci príbehu umrie pri pohľade na svoju mŕtvu dcéru.

Túto funkciu, na rozdiel od slovenskej rozprávky *O troch holúbkoch* plní aj macochina dcéra Pchatchččü. Nemožno ju považovať za falošnú hrdinku, keďže sa aktívne podieľa na Kchongččüinom nešťastí a aj ju zabila. *Pchatchččü začala žiarliť a vylákala Kchongččü ku rybníku, sotila ju do vody a zabila. Potom sa tvárila ako Kchongččü.*⁹³ Na konci príbehu ju sudca popraví a mŕtvolu pošle jej matke.

⁹² ibidem

⁹³ ibidem

3 Porovnanie slovenských a kórejských rozprávok

V tejto kapitole porovnam výsledky analýzy vybraných dvojíc slovenských a kórejských rozprávok.

3.1 Porovnanie rozprávok *Lomidrevo* a *O obrovi Agui-gwi*

Na základe vypracovanej analýzy je možné tvrdiť, že obe rozprávky sa zhodujú v dvanástich zo štrnástich dejových sledoch. Najväčšie rozdiely poznať v závere, keď v rozprávke *Lomidrevo* rovnomenný hlavný hrdina odpustí svojim kamarátom, že mu presekli lano a nechali ho v podzemí. Dokonca im dovoľí vziať si za ženy obe staršie princezné, ktoré zachránil on sám. Oproti tomu, v kórejskej verzii kráľovič potrestá svojich troch sluhov.

Medzi kladné postavy patrí hrdina, a v prípade slovenskej rozprávky *Lomidrevo* je ním neobyčajne mocný muž Lomidrevo, ktorý sa v celej rozprávke prejavuje ako nesebecký hrdina. V kórejskej verzii sa stretávame s kladným hrdinom, ktorý je na rozdiel od Lomidreva kráľovského pôvodu, avšak nemá meno.

Ďalej v oboch rozprávkach vystupujú ako darcovia tri princezné, ktoré mu pomáhajú hrdinom premôcť väzňov, a taktiež pomocník, obrovský vták, na ktorého chrbte sa hrdinovia dostávajú späť na pozemský svet. V kórejskej verzii sa stretáme s postavou Ducha východných hôr, ktorej vlastnosti vyplývajú z kórejskej kultúry.

Zápornými postavami, vyskytujúcimi sa v oboch príbehoch, sú škodcovia – v prípade *Lomidreva* traja draci, ktorí uniesli princezné. Ďalej nepraví hrdinovia, Lomidrevovi kamaráti Valibuk a Miesiželezo. U nich sa funkcia nepravého hrdinu strieda s funkciou škodcu, pretože prerezali Lomidrevovi lano, a on ostal uväznený v podzemí. Ide však o vražedný úmysel – mali v pláne zabiť ho a oženiť sa s princeznami.

Ďalšou postavou, ktorá v priebehu deja mení svoju funkciu, je postava Laktibradu, malého mužíka s dlhou bradou. Uškodí Lomidrevovým kamarátom, avšak samotný hrdina sa ním nenechá zmiatnuť a vezme mu bradu. V tomto bode možno Laktibradu označiť za darcu, pretože daruje hrdinovi kúzelný prostriedok, pomocou ktorého nájde cestu do podzemia

V prípade kórejskej rozprávky sa jedná o škodcu v podaní obra Agui-gwi, ktorý uniesol tri princezné. Na rozdiel od slovenskej verzie, kde škodcami boli traja draci, tento obor má aj svoje vlastné meno. Škodcovia v rozprávke *O obrovi Agui-gwi* sa v kórejskej verzii líšia nielen svojou úlohou, ale aj počtom. Zatiaľ čo v tomto príbehu vystupujú traja kráľovičovi bezmenní sluhovia, v slovenskom príbehu to boli dvaja *Lomidrevovi* kamaráti s vlastnými menami. Na

rozdiel od slovenskej verzie, v tejto kórejskej rozprávke nenájdeme postavu, ktorá by v priebehu deja menila svoju funkciu.

3.2 Porovnanie rozprávok *Hadogašpar* a *Kurong-dongdong*, hadí mládenec

Podľa debovej analýzy môžeme pozorovať väčšie rozdiely v týchto dvoch rozprávkach s ústredným motívom zvieracej nevesty. Poradie dejov sa v osnove zhoduje v deviatich bodoch zo štrnástich.

Najväčší rozdiel opäť pozorujeme v závere rozprávky. V slovenskej verzii sa dievčina snaží trikrát prebudit' Hadogašpara, zatiaľ čo v kórejskej verzii zadá Kurong-dongdong dievčine tri ťažké úlohy, ktoré musí splniť a pritom bojovať s jeho snúbenicou.

Kladnou postavou v rozprávke *Hadogašpar* je hlavná hrdinka, dievčina, ktorá ide zachrániť svojho manžela. Pomáhajú jej mesiačikova, slniečkova a veterníčková matka, zatiaľ čo v kórejskej verzii hrdinke nepomáha nikto, práve naopak, ona pomáha rôznym zvieratám.

V kórejskej rozprávke *Kurong-dongdong*, *hadí mládenec*, je hlavnou hrdinkou takisto manželka hadieho mládenca, ktorá sa ho vydáva hľadať. Na rozdiel od slovenskej verzie na konci príbehu neporodí, ale musí bojovať o svojho vlastného manžela s jeho novou snúbenicou.

V slovenskej verzii plnila funkciu škodcu Hadogašparova matka. Tu v kórejskej rozprávke sa stretávame s dievčininými dvoma sestrami, ktoré na ňu žiarlia a podpália hadiu kožu. K odpusteniu nedochádza, pretože dievčina ostáva so svojím hadím manželom v inej ríši. Funkciu nepravého hrdinu plní snúbenica Kurong-dongdonga, ktorá sa ho nechce vzdať, ale nakoniec prehrá súboj o neho.

V kórejskej rozprávke sa hadí mládenec zjavuje v podobe mladého literáta-učenca, a dievčina sa pri jeho hľadaní preoblečie za buddhistického mnícha.

3.3 Porovnanie rozprávok *O troch holúbkoch* a *O Kchongččü a Pchatchčü*

V týchto dvoch rozprávkach ukázala dejová analýza najväčšie rozdiely. Dejové sledy sa zhodujú v ôsmich zo štrnástich bodoch osnovy. Tentokrát nájdeme najviac zmien uprostred príbehu. Zatiaľ čo v slovenskej rozprávke *O troch holúbkoch* ide sirota trikrát do kostola, tam stratí črievičku a na konci sa vydá za kráľoviča, kórejská rozprávka sa v tomto bode (č.7) poberá úplne iným smerom. Kchongččü, ide iba jedenkrát na bál, stratí tam črievičku a potom sa vydá za sudcu. Avšak nevlastná sestra Pchatchčü ju zabije a zastúpi jej miesto. Kchongččü je však reinkarnovaná a Pchatchčü stihne primeraný trest.

Kladnými postavami a zároveň hlavnými hrdinkami v oboch rozprávkach sú chudobné, ale krásne a pracovité siroty. V slovenskej rozprávke *O troch holúbkoch* vystupujú ako pomocníci tri holúbky, ktoré hrdinke pomáhajú s ťažkými úlohami. Darcom je jej otec, ktorý jej donesie tri čarovné oriešky. V kórejskej rozprávke *O Kchongččü a Pchatchčü* pomáha sirote naprieč začiatkom príbehu viacero druhov zvierat. Darcu predstavuje víla, ktorá Kchongččü oblečie do krásnych bálových šiat.

Zápornými postavami sú v slovenskej rozprávke dvojica macocha a jej dcéra. Zatiaľ čo macocha vystupuje ako škodca, nevlastná dcéra plní funkciu falošného hrdinu. Na konci príbehu je však potrestaná iba macocha.

V kórejskej rozprávke je škodcom jednak macocha, ale predovšetkým nevlastná sestra Pchatchčü, ktorá Kchongččü utopí vo vode. Na konci príbehu je však popravená a macocha takisto umiera.

Tieto dve verzie rozprávok sa od seba líšia predovšetkým motívom reinkarnácie, ktorý je prítomný v kórejskej rozprávke *O Kchongččü a Pchatchčü*. Tento motív predstavuje symbol lotusu, podrobnejšie vysvetlený v podkapitole 1.6 *Symboly v kórejských rozprávkach* tejto práce na str.15.

Záver

Na základe vypracovanej analýzy je možné potvrdiť, že verzie slovenských a kórejských rozprávok s rovnakým motívom sa dejovo vo veľkej miere zhodujú. Vo vypracovaných osnovách sa našla zhoda v dvadsiatich ôsmych dejových akciách zo štyridsiatich dvoch, t.j. v nadpolovičnej väčšine. Najväčšia zhoda bola pri dvojici rozprávok *Lomidrevo* a *O obrovi Agui-gwi*, kde sa bodovo zhodovalo jedenásť zo štrnástich dejov. V ostatných rozprávkach takisto nájdeme nadpolovičnú zhodu jednotlivých dejov. Najčastejšie sa deje zhodovali v prvých šiestich bodoch. Druhé dejové schémy už bývali poväčšine odlišné.

Kladné postavy, predovšetkým postavy plniace funkciu hrdinu, sa takisto zhodujú. V takmer všetkých rozprávkach sa vyskytuje typovo približne rovnaký hrdina. Výnimku predstavuje je dvojica rozprávok *Lomidrevo* a *O obrovi Agui-gwi*, kde bol v prvom prípade hrdina už od narodenia veľmi silný a bez problémov zabil škodcov, zatiaľ čo v druhom prípade musel hrdina vypiť čarovný nápoj, aby mohol premôcť nepriateľa. Takisto v prípade dvojice *Hadogašpar* a *Kurong-dongdong, hadí mládenec*, je síce hlavnou postavou dievčina, ktorá hľadá strateného hadieho manžela, ale v slovenskej verzii je dievčina tehotná. Sedem rokov putuje po svete, aby našla svojho manžela, a keď ho konečne nájde, okamžite porodí.

Funkciu darcu plnili rôzne postavy. Darcovia mužského rodu boli opísaní v rozprávkach *Lomidrevo*, *O obrovi Agui-gwi*, *Kurong-dongdong*, *hadí mládenec*, a naopak, darcovia ženského rodu sa vyskytovali v príbehoch *Hadogašpar*, *Tri holúbky* a *Kchongččü a Pchatchčüü*. Darcovia darovali kúzelné predmety, ktoré neskôr v príbehu hrdinom pomohli. Výnimkou je príbeh *Kurong-dongdong, hadí mládenec*, kde dievčina nedostala predmet, ale pomocníka – psíka, ktorý ju dovedol za strateným manželom.

Ako pomocníci sa vyskytovali aj ľudia, aj rôzne zvieratá, alebo v prípade rozprávok *Lomidrevo*, *O obrovi Agui-gwi* a *Kchongččü a Pchatchčüü*, kombinácie oboch variant.

V prípade záporných postáv sú v rozprávke *Lomidrevo* škodcami jednak draci, tak aj postava Laktibradu, a v príbehu o *Obrovi Agui-gwi* je škodcom rovnomenná postava. V troch ostatných rozprávkach škodcu predstavuje macocha, a v rozprávke *Kurong-dongdong, hadí mládenec*, škodu spôsobujú iní členovia rodiny, konkrétne zlé sestry. V *Kchongččü a Pchatchčüü* okrem macochy oveľa viac škodí nevlastná sestra.

Funkciu nepravých hrdinov buď vykonávajú kamaráti – *Lomidrevo*, sluhovia – *O obrovi Agui-gwi*, snúbenica – *Kurong-dongdong, hadí mládenec*, alebo nevlastná sestra – *Tri holúbky*.

Zaujímavou črtou je postava meniaci svoju funkciu. V slovenskej rozprávke *Lomidrevo* nájdeme postavu Laktibradu, ktorý bol pôvodne škodcom, ale potom svoju funkciu zmenil na pomocníka. V žiadnej z kórejských rozprávok sa takáto postava nevyskytovala.

Záverom možno povedať, že slovenské a kórejské rozprávky s rovnakým motívom sa v dejových akciách vo veľkej miere zhodujú. V ďalšom výskume by bolo zaujímavé porovnávať symboliku slovenských a kórejských rozprávok.

Zoznam literatúry a prameňov

AN, Hjegjǒng, ČČO Hjösuk, KIM Tchäu *Encyclopedia of Korean Folk Literature*. Söul: The National Folk Museum of Korea.2014.

AW, Gene. *Tigers' Place in Korean Folktales*. 2019. Dostupné z:
<https://gogohanguk.com/en/blog/the-tigers-in-korean-folktales/>

BRTÁŇ, Rudo: *Pavel Emanuel Dobšinský (1828–1885)*. In: *Literárne postavy Gemera 2*, Bratislava: Obzor, 1971.

BUNCE, John Thackray. *Fairy Tales, Their Origin and Meaning: With Some Account of Dwellers in Fairyland*. Macmillan, 1878. ISBN 978-1438506654.

COMMIRE, Anne, 1999. *Women in World History: A Biographical Encyclopedia*. Michigan: Yorkin Publications. 1.vyd.

ČECHOVÁ, Mariana, 2013. Antroponymá v cykle Cinderella. *Jazyk a kultúra*. (15), 6.

DA SILVA, Sara Graça a Jamshid J. TEHRANI, 2016. Comparative phylogenetic analyses uncover the ancient roots of Indo-European folktales. *Royal Society Open Science* [online]. 3(1). ISSN 2054-5703. Dostupné z: doi:10.1098/rsos.150645

DARNTON, Robert, 2013. Velký masakr koček a další epizody z francouzské kulturní historie. Praha: Argo. Každodenní život. ISBN 978-80-257-0862-0.

DOBŠINSKÝ, Pavol, 1970. *Slovenské rozprávky*. Bratislava: Ml. letá. ISBN 66-139-85.

DOBŠINSKÝ, Pavol, 1972. *Slovenské rozprávky*. Vyd. 2. Bratislava: Ml. letá. ISBN 66-091-83.

DOBŠINSKÝ, Pavol, 2005. *Sol' nad zlato*. Martin: Vydavateľstvo Matice Slovenskej. ISBN 80-89208-29-0.

DOBŠINSKÝ, Pavol: *Prostonárodné slovenské povesti Zväzok I.*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1958.

DUNDES, Alan (1997). "The Motif-Index and the Tale Type Index: A Critique". *Journal of Folklore Research*. **34** (3): 195–202. JSTOR 3814885.

Encyclopedia of Korean folk culture [online]. Dostupné z:

<https://folkency.nfm.go.kr/kr/topic/detail/5648>

<http://www.chinaknowledge.de/Literature/Novels/youyangzazu.html>

EWING, Kalina. The Myths and Legends of Korea. 2018. Dostupné z:

<https://daebak.co/blogs/magazine/the-myths-and-legends-of-korea>

FILAGOVÁ, Markéta, ONDRÁŠ, Miloš, HIRSCHNEROVÁ, Zuzana. *Čítanka pre 3. ročník ZŠ*. Bratislava: Poľana, 2011. ISBN 978-80-8116-010-3.

FLOOD, Alison. Pioneering fairytale author D'Aulnoy gets a rare English edition to herself. 2020. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2020/dec/21/pioneering-fairytale-author-daulnoy-gets-rare-english-edition-to-herself>

GALLO, Ján: *Od rozprávok k národnej realite (Reussovci)*. In: *Literárne postavy Gemera*. Bratislava: Obzor, 1969,

HABOVŠTIAK, Anton. *Slovenská rozprávka – výrazný fenomén ľudovej slovesnosti*. *Studia Academica Slovaca* 19, 1990

I, Song Jŏn. *The Korean Folktale as a Narrative: Traditional Values, Changing Times, and Its Sociohistorical Development*. [online], 2020. *Journal of Liberal Arts and Humanities*. ISSN 2690-070X. Dostupné z: <https://jlahnet.com/wp-content/uploads/2020/05/2.pdf>

IRJÖN, 2012. *Samguk jusa: nepominutelné události Tří království*. Přeložila Miriam LÖWENSTEINOVÁ, přeložil Marek ZEMÁNEK. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Mythologie. ISBN 978-80-7422-176-7.

JANSSEN, M. 2016. TEITOK: Text-Faithful Annotated Corpora. *Proceedings of the Tenth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2016)*, Portorož, Slovenia. Dostupné z: <http://www.mftd.org/index.php?action=atu&src=atu>

KYSILKOVÁ, Alexandra. *Folklorní příběhy jako odraz postoje japonské společnosti ke zvířatům* [online]. Brno, 2015 Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/dyzhu/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Zuzana KUBOVČÁKOVÁ.

- LÖWENSTEINOVÁ, Miriam a Vladimír PUCEK, 2006. *Studie z dějin starší korejské literatury*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1163-5.
- MINÁRIK, Jozef. *Stredoveká literatúra. Svetová, česká, slovenská*. Bratislava: SPN, 1980.
- PÁCALOVÁ, Jana. *K prameňom slovenských rozprávok*. Bratislava: Ústav slovenskej literatúry SAV, 2007.
- PAPUGOVÁ, Andrea. {Záporné postavy v estónskych a slovenských čarodejných rozprávkach} [online]. Brno, 2020 Dostupné z: <https://theses.cz/id/gp6t11/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Jan-Marek Šík.
- PROPP, Vladimir Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Vyd. tohoto souboru 2. Přeložil Miroslav ČERVENKA, preložila Marcela PITTERMANNOVÁ, preložila Hana ŠMAHELOVÁ. Jinočany: H & H, 2008. ISBN 978-80-7319-085-9.
- PRŠOVÁ, Eva. *Druhý život folklórnych symbolov svetla a tmy v modernej slovenskej rozprávke*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. 2015
- PUCEK, Vladimír, 1997. *Korejské pohádky*. Praha: Aventinum. ISBN 80-7151-011-4.
- SPEYER, J. S. *Studies about the Kathasaritsagara* (Wiesbaden: M. Sandig, 1968)
- SPIRIN, Gennady, Robert D. SAN SOUCI a . *The white cat*. New York: Orchard Books. ISBN 978-0-531-05809-1.
- ŠIMONOVÁ, Stanislava, 2016. Ľudová slovesnosť [online]. Dostupné z: <https://blog.sme.sk/stanislavasimova/kultura/ludova-slovesnost>
- THOMPSON, Stith, 1935. *Motif-Index of Folk-Literature*. Helsinky: Academia Scientiarum Fennica. F[olklore] F[ellowa] Communications. ISBN-10 0253338816.
- THOMPSON, Stith (1977). *The Folktale*. University of California Press.. ISBN 0-520-03537-2. s.98
- UTHER, Hans-Jörg. "Classifying folktales: The Third Revision of the Aarne–Thompson Tale Type Index (FFC 184)". Dostupné z: folklore.fellow.fi.
- ZIPES, Jack. *The great fairy tale tradition: from Straparola and Basile to the Brothers Grimm: texts, criticism*. New York: W. W. Norton. 2001. ISBN 0-393-97636-X.

Zlatý fond SME. *Pavol Dobšinský*. Dostupné z: <https://zlatyfond.sme.sk/autor/40/Pavol-Dobsinsky#ixzz7NKEkdsUC>

ŽILKA, Tibor, Viliam OBERT a Mária IVANOVÁ, 2012. *Teória literatúry pre gymnáziá a stredné školy: Učebnica pre SŠ*. 6. Bratislava: Poľana. ISBN 978-80-8116-014-1.

Бочкарёва Л. И. *Владимир Яковлевич Протт и его любимое Липёво* [online].

wolgadeutsche.ru, 2009, Dostupné z:

<https://web.archive.org/web/20121011062341/http://wolgadeutsche.ru/history/Botschkarjowa.html>

Prílohy

Príloha 1 - Analýza slovenskej rozprávky Lomidrevo podľa funkcií konajúcich postáv

Rodičom sa narodí neobyčajne mocný chlapec menom Lomidrevo. V sedemnástich sa vyberie do sveta. (*odchod*) Cestou stretne ďalších dvoch silákov, s ktorými putuje ďalej. V jednom meste im obyvatelia zdelia, (*spojovací moment*) že z neho traja draci uniesli tri princezné. (*škodcovstvo*) Rozhodnú sa, že ich vyslobodia. (*hl'adač – Lomidrevo sa rozhodne k protiakcii*) Pri príprave jedla v chatrči malý mužík Laktibrada napadne oboch kamarátov a jedlo zje. Zaútočí aj na Lomidreva, (*prvá funkcia darcu*) ale ten ho porazí (*reakcia hrdinu*) a zoberie mu bradu. (*získanie kúzelného prostriedku*) Tá im ukáže cestu do podsvetia, kde draci držia zajaté princezné. Avšak iba Lomidrevo sa tam vydá. Spúšťa sa dolu na povraze. (*priestorové premiestnenie medzi dvoma ríšami*) Princezné bývajú v medenom, striebornom a zlatom zámku. Lomidrevo pobije všetkých troch drakov (*boj*) a oslobodí každú z troch princezien. (*víťazstvo*) Dostane ich na pozemský svet (*likvidácia nešťastia*) pomocou lana, ktoré ťahajú nahor jeho kamaráti. Avšak keď majú vytiahnuť Lomidreva, preseknú lano v polovici (*škodcovstvo*) a hrdina ostane v podzemí. Zachráni sa tak, že namiesto seba uviaže o lano obrovskú skalú. (*záchrana*) Pri hľadaní cesty späť (*odchod*) natrafi na mláďatá obrovského vtáka, ktoré sa pokúša zožrať had. (*prvá funkcia darcu*) Lomidrevo hada zabije. (*reakcia hrdinu*) Vták (*získanie kúzelného prostriedku*) ho z vdáčnosti vezme späť na pozemský svet. (*priestorové premiestnenie medzi dvoma ríšami*) Lomidrevo sa vráti do mesta. (*nepoznaný príchod*) Dozvie sa, že jeho kamaráti chystajú svadbu s dvoma zachránenými princeznami. (*neoprávnené nároky*) Najmladšia z nich sa nechce vydať, pokiaľ jej niekto neušije trikrát krajšie šaty, ako nosila v podzemí. (*ťažká úloha*) Lomidrevo úlohu splní. (*splnenie*). Princezná ho spozná ako svojho záchrancu. (*poznanie*) Jeho dvaja kamaráti sú označení za klamárov. (*odhalenie*). Lomidrevo im však odpustí (*odpustenie*) a prenechá im medený a strieborný zámok. On sám sa ožení s princeznou zo zlatého zámku (*svadba*) a kraľuje nad všetkými.